

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME

2012 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2013-03-01

Vilnius

TURINYS

Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2012 metų veiklos ataskaitos santrauka	3
I. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvą	5
1. 2012 m. priimti Teismo sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą	5
2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2012 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą.	8
II. Veikla vykdant Teismo priimtus sprendimus	12
1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais metais ir 2012 m. priimtus sprendimus.	12
2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios problemos.	13
III. Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitete	16
1. 2012 m. Teismo perduotos bylos.	16
2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2012 m. Teismo perduotas bylas.	18
IV. Veikla siekiant stiprinti Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje	22
Priedai	
1 priedas: Teisme nagrinėjamos peticijos pagal valstybes ir gyventojų skaičių	26
2 priedas: Teismo darbo krūvis pagal proceso stadiją ir Teismo sudėtį	27
3 priedas: Teismo 2012 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, apžvalga	28
4 priedas: Vyriausybei 2012 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2012 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė	36
5 priedas: Teismo perduotų bylų statistika pagal proceso Europos Žmogaus Teisių Teisme stadijas	41

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME 2012 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS

SANTRAUKA

Pagrindinė Vyriausybės atstovės veikla buvo atstovavimas Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau tekste – ir Teismas arba EŽTT), ne mažiau svarbi veiklos dalis buvo skirta Teismo sprendimų, priimtų bylose prieš Lietuvą, vykdymui bei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau tekste – ir Europos žmogaus teisių konvencija arba Konvencija) pažeidimų prevencijos stiprinimui.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvą

2012 m. Teisme buvo gautos 373 peticijos prieš Lietuvą (pernai – 305). Peticijų skaičiaus raida pagal valstybes ir gyventojų skaičių pateikiama pridedamoje lentelėje (žr. Ataskaitos 1 priedą). Iš viso, kartu su dar anksčiau pateiktomis peticijomis, 2012 m. Teismas išnagrinėjo ir paskelbė nepriimtiniomis arba išbraukė iš bylų sąrašo net 705 peticijas prieš Lietuvą (žr. Ataskaitos 2 priedą). Didžioji dauguma tokių Teismo nutarimų buvo priimta peticijų neperdavus Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau tekste – ir Vyriausybė). Toliau ataskaitoje aptariamos bylos, kurios buvo perduotos Vyriausybei, kad ši pateiktų savo pastabas, ir tik po to Teismas spręstų dėl peticijų priimtumo ir esmės (išskyrus 2 toliau tekste nurodytas bylas).

Teismas 2012 m. priėmė 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 3 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą, net 5 iš jų nenustatytas nė vienas Konvencijos pažeidimas. Lyginant su 2011 m. pažymėtina, kad iš 7 sprendimų, kuriais 2012 m. buvo konstatuoti Konvencijos pažeidimai, tik dviejuose nustatyti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis) pažeidimai, ir iš jų tik viename – pažeidimas dėl per ilgos proceso trukmės; tuo tarpu 2011 m. 7 iš 9 sprendimų buvo konstatuoti minėtos teisės pažeidimai ir net 5 iš jų – dėl nepagrįstai užsitęsusių procesų. Be to, šiuo aspektu paminėtina, kad 2012 m. vienoje byloje prieš Lietuvą buvo priimtas Teismo nutarimas (iš viso – jau trečias), kuriuo pareiškėjo skundas dėl nepagrįstai užsitęsusio proceso buvo atmestas, kadangi šiuo pagrindu žalos atlyginimą jam jau buvo priteisę Lietuvos teismai. Bylose prieš Lietuvą buvo konstatuota ir labai rimtų Konvencijoje garantuojamų teisių pažeidimų: ir teisės į gyvybę (2 straipsnis), ir kankinimo uždraudimo (3 straipsnis), ir, dviejose bylose, teisės į laisvę ir saugumą (5 straipsnis). Vis dar lieka opių spręstinių klausimų, ypač susijusių su saugių ir tinkamų kalinimo sąlygų bei psichinę negalią turinčių asmenų teisių užtikrinimu.

Pabrėžtina, kad 2012 m. net 45 % pareiškėjų skundų, dėl kurių Vyriausybei buvo perduotos bylos, EŽTT 2012 m. priimtuose sprendimuose buvo pripažinti nepriimtinais, remiantis įvairiais Konvencijoje įtvirtintais nepriimtumo pagrindais, ir net 29 % skundų, juos išnagrinęjus, nenustatyti Konvencijos pažeidimai (plačiau žr. Ataskaitos I dalį *Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai bylose prieš Lietuvą ir naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2012 m. Teismo išnagrinėtas bylas*, 5–12 p. toliau).

Veikla vykdanč Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtus sprendimus ir Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusias problemas

2012 m. Teismo sprendimų vykdymas buvo koordinuojamas 34 bylose. Buvo imtasi priemonių, kad būtų įvykdytos visos Teismo sprendimuose numatytos individualiosios ir bendrosios

priemonės. Apie visus vykdymo veiksmus buvo informuotas Europos Tarybos Ministrų Komitetas. Pastebėtina, kad sudėtingiausios Teismo sprendimų vykdymo srities problemos yra susijusios su įstatymų leidėjų dėsniu priimti būtinus teisinio reguliavimo pakeitimus, kad pagal Teismo sprendimus būtų įgyvendintos reikiamos bendrosios priemonės. Atsižvelgiant į galimus tokio dėsniu padarinius, pabrėžiamas būtinumas tobulinti teisinį reguliavimą Teismo sprendimų vykdymo srityje (plačiau žr. Ataskaitos II dalį *Veikla vykdanč Teismo priimtus sprendimus*, 12–16 p. toliau).

Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme

2012 m. Vyriausybei perduotos 25 naujos bylos, nagrinėjamos Teisme, taip pat toliau buvo tęsiamas darbas su 53 Teismo iki 2012 m. perduotomis bylomis, 15 iš jų ataskaitiniais metais sulaukta Teismo sprendimų ir (arba) nutarimų dėl bylų priimtumo ir (arba) esmės. Pastarųjų metų tendenciją, kad didėja Vyriausybei perduodamų peticijų prieš Lietuvą apimtis, jų turinys tampa vis sudėtingesnis teisiniu, o kartais ir politiniu požiūriu, aiškiai atspindi ir 2012 m. Vyriausybei perduotos bylos, atskleidžiančios ir kai kurias opias Lietuvos teisinės sistemos problemas:

1) dėl besitęsiančių nuosavybės teisės apsaugos nuosavybės teisių atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste problemų (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis) – Vyriausybei iš viso šiuo metu yra perduotos 23 bylos (10 iš jų – 2012 m.);

2) dėl teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą įvairių aspektų (Konvencijos 8 straipsnis) – Vyriausybei iš viso šiuo metu yra perduota 10 bylų (3 iš jų – 2012 m.);

3) dėl tinkamos apsaugos nuo smurto tarp privačių asmenų (Konvencijos 3, 8 straipsniai) – 2012 m. Vyriausybei perduota 1 byla;

4) dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalnimo sąlygų problemos (Konvencijos 3 ir 8 straipsniai) – Vyriausybei iš viso šiuo metu yra perduota 10 bylų (1 iš jų 2012 m.);

5) dėl psichikos negalių turinčių asmenų teisių apsaugos besitęsiančių problemų (3, 5, 6, 8 Konvencijos straipsniai) – 2012 m. Vyriausybei perduotos 2 bylos;

6) dėl besitęsiančios ilgų teismo procesų problemos (Konvencijos 6 straipsnis) 2012 m. Vyriausybei buvo perduotos 7 peticijos: 6 bylos dėl administracinių procesų trukmės;

2012 m. Vyriausybei perduota 1 byla dėl CŽV pareigūnų tariamai vykdyto asmens slapto perdavimo ir kalnimo Lietuvoje (Konvencijos 3, 5, 8, 13 straipsniai).

Naują bylą *Paksas prieš Lietuvą*, kurioje pakartotinai keliamas konstitucinio ribojimo proporcingumo problema, tik šį kartą dėl visos ribojimo apimtios, 2012 m. Vyriausybei perdavė Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas.

(Apie Vyriausybei perduotose bylose keliamas problemas plačiau žr. Ataskaitos 16–19 p. toliau).

Veikla siekiant stiprinti Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimų prevenciją Lietuvoje

Atsižvelgiant į tai, kad ir Europos Tarybos visose pastarųjų metų iniciatyvose (pirmiausia, 2010 m. Interlakeno, 2011 m. Izmyro ir 2012 m. Braitono konferencijose dėl Teismo ateities priimtose deklaracijose) ypatingas dėmesys skiriamas Konvencijos įgyvendinimo stiprinimui nacionaliniu lygmeniu, ypač reikšminga laikytina atstovės veiklos dalis, skirta veiksmingesnės Konvencijos pažeidimų prevencijos Lietuvoje siekiui. Šiuo požiūriu išskirtos Konvencijos pažeidimų prevencijos procesui reikšmingos teisėkūros iniciatyvos, bendradarbiavimas su kitomis valdžios institucijomis, Konvencijos ir Teismo praktikos žinomumo didinimas bei dalyvavimas svarstant ir rengiant galimus pasiūlymus dėl Konvencijos sistemos reformos ir Teismo ateities įgyvendinant minėtas Interlakeno, Izmyro ir Braitono deklaracijas (plačiau žr. ataskaitos IV dalį *Veikla siekiant stiprinti Konvencijos pažeidimų prevenciją ir įgyvendinti Konvencijos nuostatas Lietuvoje*, 18–22 p. toliau).

I. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO 2012 M. PRIIMTI SPRENDIMAI DĖL BYLŲ
ESMĖS IR NUTARIMAI BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ BEI NAUJOS AR BESITĘSIANČIOS
KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE PROBLEMOS PAGAL 2012 M. TEISMO
IŠNAGRINĖTAS BYLAS

1. 2012 m. Teismo priimti sprendimai ir nutarimai bylose prieš Lietuvą

Teismas 2012 m. priėmė iš viso 12 sprendimų dėl bylų esmės ir 3 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą peticijas pripažinus nepagrįstomis ir jas atmetus¹.

5 bylose Teismas priėmė sprendimus, kuriais nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo:

1. *Varapnickaitė-Mažylienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 20376/05), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas:

Nenustatyta Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimo dėl informacijos apie pareiškėjos privatų gyvenimą ir jos nepilnamečio sūnaus sveikatą atskleidimo žiniasklaidoje, nes informacija pateikta neidentifikuojant pareiškėjos ir jos sūnaus.

2. *Silickienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 20496/02), 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas:

Nenustatyta Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 bei 2 dalių ir 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimų dėl tariamų procesinių pažeidimų nagrinėjant baudžiamąją bylą, kurioje priimtame nuosprendyje nustatyta, kad pareiškėjos velionis vyras padaręs „nusikalstamus veiksmus“, ir kurio pagrindu konfiskuota dalis jos nuosavybės.

3. *Liuzia prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13472/06), 2012 m. liepos 31 d. sprendimas:

Nenustatyta Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalies pažeidimo dėl pareiškėjo tariamai neteisėto sulaikymo ir patalpavimo į psichiatrijos įstaigą.

Skundas pagal Konvencijos 5 straipsnio 2 dalį dėl tariamo pareiškėjo neinformavimo apie jam pareiktus įtarimus atmestas kaip aiškiai nepagrįstas. Taip pat kaip aiškiai nepagrįsti atmesti skundai pagal Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį dėl tariamų procesinių pažeidimų ir skundai dėl tariamo korespondencijos ribojimo bei medicininio gydymo.

4. *Dachnevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 41338/06), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas:

Nenustatyta Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimo dėl pareiškėjos skundo, kad Lietuvos teismuose sprendžiant civilinę bylą buvo pažeisti procesiniai šalių lygybės ir rungimosi principai.

¹ Palyginimui: Teismas 2011 m. priėmė 10 sprendimų dėl bylų esmės ir 9 nutarimus, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas bylose prieš Lietuvą; 9 sprendimuose Teismas nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą. 2011 m. 7 iš 9 sprendimų buvo konstatuoti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimai ir net 5 iš jų – dėl nepagrįstai užsitęsusių procesų.

5. Tautkus prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29474/09), 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimas:

Nenustatyta Konvencijos 3 straipsnio (kankinimo uždraudimas) procesinio pažeidimo dėl pareiškėjo skundo, kad pataisos namų pareigūnai nesugebėjo apsaugoti jo nuo sunkaus kūno sužalojimo, kurį jis patyrė dėl kito kalinio kaltės atlikdamas laisvės atėmimo bausmę pataisos namuose. Atskirai nenagrinėtas skundas pagal Konvencijos 6 straipsnį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą).

7 bylose Teismas priėmė sprendimus, kuriais nustatė bent vieną Konvencijos pažeidimą²:

1. Česnulevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 13462/06), 2012 m. sausio 10 d. sprendimas:

Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) materialiojo aspekto pažeidimas dėl to, kad pareiškėjo sūnus nebuvo tinkamai apsaugotas nuo smurto pataisos namuose ir to paties straipsnio procesinio aspekto pažeidimas dėl to, kad nebuvo veiksmingai ištirtos pareiškėjo sūnaus mirties aplinkybės. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui priteista 30 000 eurų neturtinei žalai ir 2 015 eurų turtinei žalai atlyginti bei 770 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms padengti.

2. Butkevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 23369/06), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas:

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką) pažeidimas dėl daugiau kaip 11 metų užsitęsusio baudžiamosios bylos, kurioje pareiškėjas buvo pripažintas civiliniu ieškovu, nagrinėjimo. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui priteista 4 800 eurų neturtinei žalai atlyginti.

3. D. D. prieš Lietuvą (peticijos Nr. 13469/06), 2012 m. vasario 14 d. sprendimas:

Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 4 dalies pažeidimas dėl to, kad buvo apribota pareiškėjos galimybė savarankiškai kreiptis į teismą ir skusti priverstinį apgyvendinimą socialinės globos namuose. Taip pat nustatytas Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimas, nes byla dėl neveiksniškos pareiškėjos globėjo pakeitimo buvo nagrinėjama nepaskyrus advokato. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjai priteista 8 000 eurų neturtinei žalai atlyginti bei 5 000 eurų bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms padengti.

4. Esertas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 50208/06), 2012 m. gegužės 31 d. sprendimas:

Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies pažeidimas, kadangi nebuvo paisyta teisinio tikrumo principo: priimti du skirtingi teismų sprendimai tarp tų pačių šalių dėl tų pačių teisinių santykių ir esminių faktinių aplinkybių. Pareiškėjui pagal Konvencijos 41 straipsnį priteista 4 000 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 153,41 euro turtinei žalai bei patirtoms teisinėms išlaidoms padengti.

5. Drakšas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 36662/04) 2012 m. liepos 31 d. sprendimas:

Konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą) pažeidimas dėl vykdant operatyvinę veiklą pareiškėjo atžvilgiu slapta įrašyto jo telefoninio pokalbio

² Apie atmetus pareiškėjų skundus šiose bylose plačiau žr. Ataskaitos 3 Priedą.

nutekimo žiniasklaidai. Taip pat konstatuotas Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimas, nes pareiškėjas neturėjo galimybės veiksmingai apskusti operatyvinės veiklos priemonių taikymo jam pasibaigus. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui priteista 4 000 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 2 000 eurų bylinėjimosi išlaidoms padengti.

6. *Kasperovičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 54872/08), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas:

Konvencijos 3 straipsnio (kankinimo uždraudimas) pažeidimas dėl orumą žeminančių pareiškėjo laikymo Anykščių rajono policijos komisariato areštiniėje sąlygų. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjui priteista 3 000 eurų neturtinei žalai atlyginti.

7. *Venskutė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 10645/08), 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas:

Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) pažeidimas dėl savavališko pareiškėjos laisvės atėmimo. Pagal Konvencijos 41 straipsnį pareiškėjai priteista 7 500 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 2 000 eurų bylinėjimosi išlaidoms padengti.

3 nutarimai, kuriais Teismas pripažino peticijas nepagrįstomis ir jas atmetė:

1. *Jonika prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25991/05) 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimas:

Teismas paskelbė skundą dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtino kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo nepriimtina, nes, Lietuvos teismams priteisus pareiškėjui žalos atlyginimą dėl pernelyg ilgo proceso, pagal Konvencijos 34 straipsnį pareiškėjas nebegali būti laikomas auka. Kiti skundai, susiję su kito baudžiamojo proceso trukme, suėmimo pagrįstumu bei teisėtumu, tariamai neteisingu įrodymų vertinimu, gynybos teisių apribojimu ir proceso teisingumu įvairiais pagrindais pripažinti nepriimtiniais.

2. *Lechouritou ir kiti prieš Vokietiją ir kitas 26 Europos Sąjungos valstybes nares* (peticijos Nr. 37937/07), 2012 m. balandžio 3 d. nutarimas (Vyriausybei neperduota byla):

Šioje byloje pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) bei 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsniais ir 1 Protokolo 1 straipsniu (nuosavybės apsauga) skundėsi dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimo, kad 1968 m. Briuselio Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinės bylose vykdymo netaikoma Graikijos teismuose pareikštiems jų ieškiniams Vokietijai dėl žalos atlyginimo, bei kad tokios bylos neteisingos Graikijos teismams. Teismas nusprendė, kad pareiškėjų skundai aiškiai nepagrįsti ir, vadovaudamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, paskelbė peticiją nepriimtina.

3. *Cytacka ir kiti prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 53788/08), 2012 m. liepos 10 d. nutarimas (Vyriausybei neperduota byla):

Skundas pagal Konvencijos 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 10 (saviraiškos laisvė) ir 14 (diskriminacijos uždraudimas) straipsnius dėl draudimo vartoti lenkišką asmenvardžio formą oficialiame mokyklos pavadinime. 6 pareiškėjų atžvilgiu peticija paskelbta nepriimtina *ratione personae* pagrindu, o pareiškėjos R. Cytackos atžvilgiu skundas atmestas kitais pagrindais. Atsižvelgęs į tai, Teismas nusprendė paskelbti peticiją nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

Išsamiau apie visus išvardytus Teismo nutarimus ir sprendimus žr. Ataskaitos 3 Priedą – *Teismo 2012 m. priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų, kuriais buvo užbaigtas teisminis procesas byloje prieš Lietuvą, apžvalga*, 28 p.

2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2012 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą:

1) Dėl saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų užtikrinimo (Konvencijos 2 ir 3 straipsniai):

Iš Teismo 2012 m. priimtų sprendimų galima išskirti du sprendimus, susijusius su saugių kalinimo sąlygų užtikrinimu.

Pirmasis – sprendimas *Česnulevičiaus* byloje, kuriuo buvo nustatytas Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) pažeidimas ir materialiniu, ir procesiniu aspektu. Laisvės atėmimo bausmę Pravieniškių pataisos namuose atlikusio pareiškėjo sūnaus valstybė nesugebėjo apsaugoti nuo kitų kalinių smurto: jis buvo sumuštas ir nuo patirtų sužalojimų mirė. Teismas nurodė, kad pagal bylos aplinkybes pareigūnai turėjo žinoti apie pareiškėjo sūnui gresiantį pavojų (buvo keli smurto epizodai, rasti įrankiai ir pan.) ir tinkamai reaguoti bei apsaugoti nukentėjusį nuo galimo pasikartojančio smurto. Be to, valstybės institucijos tinkamai neištyrė pareiškėjo sūnaus mirties aplinkybių – netinkamai buvo atliekamos ekspertizės; nors buvo net 11 įtariamųjų, galiausiai nė vienas asmuo nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir nusikaltimas liko neišaiškintas. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo sūnus buvo sumuštas ne kur kitur, o būtent valstybės įstaigoje, todėl atitinkamos institucijos turėjo geresnes sąlygas veiksmingai ištirti nusikaltimo aplinkybes. Galiausiai buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad pataisos namų pareigūnai nebuvo patraukti nei drausminėn, nei administracinėn, nei baudžiamojon atsakomybėn.

Antrojoje – *Tautkaus* – byloje Teismas sprendė, ar buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas). Šioje byloje aplinkybės buvo panašios – pareiškėjui Pravieniškių pataisos namuose atliekant laisvės atėmimo bausmę tarp jo ir kito kalinamojo kilo muštynės, kurių metu pareiškėjui buvo sunkiai sužalota galva ir vėliau jis buvo pripažintas visiškai neįgaliu. Tačiau, priešingai nei pirmiau aptartoje *Česnulevičiaus* byloje, pareiškėją sužalojęs asmuo buvo nustatytas, pripažintas kaltu ir nubaustas, todėl įvertinęs visas reikšmingas aplinkybes Teismas pažeidimų nenustatė.

Atsižvelgiant į šiuos sprendimus ir atitinkamą Teismo praktiką, pažymėtina, kad valstybė turėtų dėti didesnes pastangas, siekdama užtikrinti kalinamųjų saugumą bei tinkamą pasitaikančio smurto atvejų ištyrimą. Šiuo požiūriu atkreiptinas dėmesys ir į Europos komiteto prieš kankinimus ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau – CPT) ataskaitas, kuriose po šio komiteto atstovų lankymosi Lietuvos laisvės atėmimo įstaigose ne kartą pabrėžta būtinybė imtis priemonių kovoti su smurtu tarp kalinių, apsaugant ypač pažeidžiamus kalinius³.

Atkreiptinas dėmesys į Teismo sprendimą *Kasperovičiaus* byloje, kurioje nustatyta, kad pareiškėjo kalinimo sąlygos Anykščių rajono policijos komisariato areštinėje buvo žeminančios. Atsižvelgdamas į neilgą pareiškėjo laikymą areštinėje trukmę, Teismas vertino, ar vien dėl šios aplinkybės buvo galima nuspręsti, kad minimalaus žiaurumo riba dar nepasiekta, kaip *Karalevičius prieš Lietuvą* byloje (2002 m. birželio 6 d. sprendimas, peticijos Nr. 53254/99), kurioje dėl trumpos buvimo Kauno areštinėje trukmės, nors ir nepriimtiniomis sąlygomis, Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas nebuvo nustatytas. Teismas pažymėjo, kad tualetų nebuvimas

³ Žr. *inter alia* 2008 ir 2010 m. CPT vizitų Lietuvoje ataskaitas, skelbiamas CPT tinklapyje: <http://www.cpt.coe.int>.

kameroje (pareiškėjas turėjo naudotis kibiru, taip pat ir esant keliese), taip pat tinkamos ventilacijos nebuvimas yra veiksniai, dėl kurių situacija buvo sunkesnė už vertintą minėtoje *Karalevičiaus* byloje. Teismas pažymėjo, kad nepaisant to, jog nebuvo tikslo pažeminti pareiškėją, vis dėlto nebuvo imtasi jokių priemonių objektyviai nepriimtinioms pareiškėjo laikymo areštiniėje sąlygoms pagerinti. Teismas ypatingą dėmesį atkreipė į tai, kad CPT po apsilankymų Lietuvos policijos areštiniuose pateiktose ataskaitose daug kartų yra pabrėžęs, jog situacija daugelyje policijos areštinių yra „visiškai nepriimtina“ ir tam tikrais atvejais „gali būti laikoma nežmoniška ir žeminančia orumą“. Įvertinęs visas aplinkybes, Teismas konstatavo, kad sąlygos Anykščių rajono policijos komisariato areštiniėje, kurioje pareiškėjas buvo laikomas septynias dienas, prilygo žeminančiam orumą elgesiui pagal Konvencijos 3 straipsnį.

Šiuo atžvilgiu atkreiptinas dėmesys į tai, kad vertindamas kalnimo sąlygų atitiktį Konvencijos 3 straipsnio reikalavimams Teismas dažnai atsižvelgia į paminėtas CPT ataskaitas (pvz., byloje *Savenkovas prieš Lietuvą*, Nr. 871/02, 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas). Kalnimo sąlygų problema Lietuvoje išlieka aktuali, nes 2012 m. pabaigoje ir 2013 m. pradžioje Vyriausybei buvo perduotos net 6 naujos bylos, susijusios su skundais dėl sąlygų įvairiose Lietuvos laisvės atėmimo institucijose: Lukiškių ir Kauno tardymo izoliatoriuose, Pravieniškių pataisos namuose, Alytaus pataisos namuose, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštiniėje ir Laisvės atėmimo vietų ligoninėje.

Dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalnimo sąlygų problemos žr. Ataskaitos 8, 13 ir 21 p.

2) Dėl asmenų su psichikos negalia teisių užtikrinimo (Konvencijos 5 ir 6 straipsniai):

2012 m. priimtame sprendime byloje *D. D. prieš Lietuvą* pirmą kartą nustatyti Konvencijos pažeidimai, susiję su procesinėmis psichiškai neįgalių asmenų teisėmis. Pareiškėja 2000 m. buvo pripažinta neveiksnia, globėju paskirtas jos tėvis, kuris nuo 2004 m. pareiškėją apgyvendino Kėdainių socialinės globos namuose. Pareiškėja siekė globėjo pakeitimo, tačiau nesėkmingai. Vėliau pareiškėjos tėviui paprašius atleisti jį nuo globėjo pareigų, jos globėju ir turto administratoriumi buvo paskirti tie patys globos namai.

Teismas konstatavo, kad bylos dėl neveiksnioms pareiškėjos globėjo pakeitimo nagrinėjimas buvo neteisingas, nes nepaskyrus advokato nebuvo užtikrintas rungtyniškas procesas, todėl buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą). Teismas taip pat nusprendė, kad dėl to, jog pareiškėja neturėjo galimybės savarankiškai kreiptis į teismą dėl savo prievartinio apgyvendinimo socialinės globos namuose, buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 4 dalis. Tačiau pažymėtina, kad Teismas nenustatė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies pažeidimo, t. y., Teismo vertinimu, pareiškėjos apgyvendinimas globos namuose bylos aplinkybėmis buvo teisėtas ir pagrįstas.

Paminėtina, kad, atsižvelgdama į atitinkamą Teismo praktiką bei į Jungtinių Tautų Neįgaliųjų konvenciją, 2012 m. Teisingumo ministerija parengė teisės aktų – Civilinio kodekso, Civilinio proceso kodekso, Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo, Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo – pakeitimo ir papildymo projektus, kurie kol kas yra rengiami pateikti Vyriausybei. Be kita ko, buvo numatyta nemažai su procesinėmis neįgaliųjų teisėmis susijusių pakeitimų, užtikrinant galimybę tokiems asmenims savarankiškai pasinaudoti teise į teisminę gynybą, kiek įmanoma, būti išklaustytiems teisme, jų gynybos teises ir t. t. Atsižvelgdama į Teisme nagrinėjamosiose bylose prieš Lietuvą keliamas problemas, pasiūlymų minėtiems teisės aktų projektams pateikė ir Vyriausybės atstovė. Minėti projektai Teisingumo ministerijos teikimu yra įtraukti į Vyriausybės siūlymus dėl Lietuvos

Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programos (2013 m. vasario 20 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 164) .

Teismas priėmė sprendimą dar vienoje panašioje byloje – *Liuiza prieš Lietuvą*. Priešingai nei pirmiau aptartoje *D. D.* byloje, šiame sprendime Teismas nenustatė Konvencijos pažeidimų. *Liuizos* byloje taip pat buvo sprendžiami klausimai dėl galimai neteisėto laisvės atėmimo ir neteisingo bylos nagrinėjimo. Pareiškėjas buvo pateikęs įvairių skundų – dėl tariamai neteisėto sulaikymo ir laikymo psichiatrijos įstaigoje, savavališko stebėjimo sąlygų sugriežtinimo, kad nebuvo tinkamai pranešta apie sulaikymo priežastį ir jam pareikštus įtarimus, gynybos teisių pažeidimo. Teismas atmetė visus skundus kaip nepagrįstus. Teismas rėmėsi Vyriausybės pateikta informacija, kad psichikos liga sergantis pareiškėjas pirmą kartą buvo sulaikytas įtariant jį nusikaltimo padarymu, t. y. bendrąja tvarka, todėl sulaikymui buvo taikomi kiek kitokie reikalavimai (pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c, o ne e punktą); be to, jo laikymas psichiatrijos įstaigoje buvo teisėtas ir pagrįstas, buvo nuolat peržiūrimas jo būtinumas.

Šiuo aspektu taip pat pažymėtina, kad rengiant pirmiau minėtus teisės aktų pakeitimų ir papildymų projektus buvo dar kartą pabrėžta būtinybė numatyti ne tik galimybę asmeniui savarankiškai kreiptis dėl neveiksmo, priverstinio gydymo ar hospitalizavimo ir pan. peržiūrėjimo, bet ir periodinį tokio asmens statuso ar priemonių taikymo jam peržiūrėjimą teisme (žr. 14 p. toliau).

3) Dėl veiksmingos teisinės gynybos priemonės ir teisės į privataus gyvenimo apsaugą taikant operatyvinės veiklos priemones (Konvencijos 8 ir 13 straipsniai):

2012 m. priimtame sprendime byloje *Drakšas prieš Lietuvą* Teismas konstatavo Konvencijos 8 ir 13 straipsnių pažeidimus, kurie pripažinti dėl pareiškėjui taikytų operatyvinės veiklos priemonių. Teismas pripažino, kad dėl atliekant operatyvinius veiksmus slapta įrašyto pareiškėjo telefoninio pokalbio nutekinimo žiniasklaidai buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privatų gyvenimą), nes nebuvo įvykdyta įstatymuose numatyta pareiga užtikrinti tokios informacijos konfidencialumą bei nebuvo atliktas tyrimas dėl informacijos nutekinimo.

Konstatuodamas Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimą Teismas pažymėjo, kad atsižvelgiant į konkrečias šios bylos aplinkybes nebuvo nė vienos institucijos, kuri būtų galėjusi veiksmingai iširti įgyvendinant operatyvinės veiklos priemones galėjusias atsirasti ir atsiradusias klaidas: nors Operatyvinės veiklos įstatymo 6 straipsnio 9 dalyje buvo numatyta teorinė galimybė apskusti operatyvinės veiklos subjektų „veiksmus“, pareiškėjo bandymai pateikti skundus prokurorui, VSD ir teismams dėl jo telefoninio pokalbio nutekinimo nedavė jokių rezultatų.

Atsižvelgiant į Teismo pateiktą Operatyvinės veiklos įstatymo nuostatų vertinimą ir į konstatuotus Konvencijos pažeidimus, turėtų būti išanalizuota, ar 2012 m. spalio mėn. priimtas Kriminalinės žvalgybos įstatymas suteikia pakankamai garantijų, kad būtų išvengta ir teisės į privataus gyvenimo apsaugą, ir teisės į veiksmingą teisinės gynybos priemonę pažeidimų.

4) Dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Konvencijos 6 straipsnis):

Sprendimas *Butkevičiaus* byloje 2012 m. buvo vienintelis, kuriuo Teismas konstatavo kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo pažeidimą, tuo tarpu 2011 m. 5 iš 9 sprendimų

buvo konstatuoti teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimai dėl nepagrįstai užsitęsusių procesų. Pastebėtina, kad ši byla – palyginti sena (peticija paduota dar 2006 m.)⁴.

Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad 2012 m. Teismas paskelbė nepriimtina peticiją *Jonika prieš Lietuvą*. Tai iš viso jau trečia byla prieš Lietuvą, kurioje skundai dėl bylos nagrinėjimo trukmės atmetti nusprendus, kad, Lietuvos teismams priteisus žalos atlyginimą dėl pernelyg ilgo proceso, pagal Konvencijos 34 straipsnį pareiškėjas nebegali būti laikomas auka. Lietuvos teismų praktika tokio pobūdžio bylose ir toliau vystosi bei plečiasi – šiuo metu priteisiamas žalos atlyginimas už nepagrįstai užsitęsusį baudžiamąjį, civilinį ir administracinį procesą. Vis dėlto pabrėžtina, kad Teismas dar palankiau vertintų šią veiksmingą teisinės gynybos priemonę, jeigu ji būtų *expressis verbis* įtvirtinta nacionaliniuose teisės aktuose (žr. 15 p. toliau).

Dar vienas 2012 m. sprendimas dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą – *Esero* byloje. Joje buvo konstatuotas teisinio tikrumo principo pažeidimas dėl to, kad buvo priimti du skirtingi teismų sprendimai tarp tų pačių šalių, kurias siejo tie patys sutartiniai santykiai bei esminės faktinės aplinkybės buvo tos pačios. Teismas pažymėjo, kad teisinio tikrumo principo nesilaikymas išskirtiniais atvejais gali būti suderinamas su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais reikalavimais, jeigu tai pateisinama imperatyviu socialiniu poreikiu; kitoks sprendimas galėtų būti priimamas, siekiant ištaisyti itin svarbią teisės sistemos klaidą. Vis dėlto šioje byloje tokio poreikio Teismas nenustatė.

Galiausiai Konvencijos garantuojamos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą kontekste paminėtinas sprendimas byloje *Silickienė prieš Lietuvą*. Šioje byloje pareiškėjos turtas buvo konfiskuotas, baudžiamojame byloje nustatius, kad jis buvo pareiškėjos sutuoktinio vadovauto nusikalstamo susivienijimo įvykdytų nusikaltimų rezultatas. Pareiškėjos sutuoktinis mirė teismui nagrinėjant baudžiamąją bylą; kiti nusikaltimų bendrininkai buvo nuteisti. Pareiškėja skundėsi dėl tariamų procesinių pažeidimų nagrinėjant baudžiamąją bylą; pagrindinis jos argumentas šiuo aspektu buvo tai, kad baudžiamojame byloje ji nebuvo savarankiška proceso dalyvė ir pagal galiojusias teisės nuostatas neturėjo atitinkamų procesinių teisių. Teismas, pareiškėjos skundus išnagrinėjęs pagal Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 bei 2 dalis ir 1 Protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga), atsižvelgęs į faktines aplinkybes nusprendė, kad pareiškėjai buvo suteiktos tinkamos ir pakankamos galimybės turto konfiskavimo klausimą išspręsti teisme⁵.

5) Dėl savavališko laisvės apribojimo (Konvencijos 5 straipsnis):

Sprendime *Venskutė prieš Lietuvą* Teismas nustatė, kad pareiškėjos laikinas sulaikymas buvo savavališkas, todėl buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis. Šioje byloje pareiškėja buvo sulaikyta Valstybės sienos apsaugos tarnybos (VSAT) pareigūnų, tyrusių dėl sukčiavimo iškeltą bylą, kurioje ji buvo įtariama bendrininkavimu. Kaip nustatyta byloje, minėtą dieną 10.30 val. pareiškėją išsivežė į jos darbovietę atvykę VSAT pareigūnai, tačiau laikino

⁴ Taip pat pažymėtina, kad teismų praktikoje išplėtotos galimybės Lietuvos teismuose prisiteisti žalos atlyginimą dėl pernelyg ilgo proceso veiksmingumą Teismas, manytina, netrukus vertins šiuo metu nagrinėjamos 6 sujungtos bylose prieš Lietuvą (Rimanto Savicko, Vyliaus Kryževičiaus, Daivos Vaškeliënės, Vilmanto Almanto Gaidelio, Algimanto Pivoriūno ir Petro Rimanto Brazio peticijos prieš Lietuvą, Nr. 66365/09, 12845/10, 29809/10, 29813/10, 30623/10 ir 28367/11).

⁵ Šiuo atžvilgiu atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal tuo metu (2002–2004 m.) galiojusias Baudžiamąjo proceso kodekso normas asmenys, kuriems taikytos procesinės prievartos priemonės, neturėjo kai kurių proceso dalyviams užtikrintų teisių, pvz., apskūsti ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro procesinius veiksmus, dalyvauti procese per atstovą, apskūsti teismo nuosprendį ar nutartį apeliacine ar kasacine tvarka. Atitinkamomis nuostatomis kodeksas buvo papildytas tik 2007 m.

sulaikymo protokolas buvo surašytas tik 15 val. Kitą dieną po apklausos pareiškėja buvo paleista. Pareiškėja skundėsi, kad jos sulaikymas buvo neteisėtas, kad kelias valandas buvo tardoma, tačiau pareigūnai nefiksavo apklausos protokole ir neleido susisiekti su advokatu. Pareiškėjos teigimu, prieš ją buvo vartojamas psichologinis smurtas, ji buvo bauginama ir verčiama duoti parodymus prieš save. Lietuvos teismai pažeidimų nenustatė ir pareiškėjos ieškinį dėl žalos atlyginimo iš valstybės atmetė.

Teismas padarė išvadą, kad iki laikinojo sulaikymo protokolo surašymo pareiškėjai *de facto* buvo atimta laisvė pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pagal atitinkamas Baudžiamojo proceso kodekso normas ikiteisminio tyrimo pareigūnas privalėjo surašyti įtariamojo ar liudytojo apklausos protokolą apklausos metu ar iškart po jos, tačiau šioje byloje tai buvo padaryta tik kitos dienos pvakare. Galiausiai Teismas pažymėjo, kad sulaikymo nefiksavimas pats savaime laikytinas pačiu rimčiausiu pažeidimu, nes taip visiškai paneigiamos esminės Konvencijos 5 straipsnio garantijos. Įvertinęs, kad pareiškėjos sulaikymas nebuvo tinkamai fiksuotas dokumentuose, Teismas pripažino, kad jos sulaikymas neatitiko nei nacionalinės teisės normų, nei Konvencijos 5 straipsnio reikalavimų.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad teisinis reguliavimas, mūsų požiūriu, nėra netinkamas, tačiau itin svarbu, kaip teisės normų laikosi kompetentingi pareigūnai ir juos prižiūrintys atitinkami asmenys ir institucijos. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad į Teismo jurisprudencijoje suformuluotus kriterijus šiuo atveju tinkamai neatsižvelgė Lietuvos teismai.

II. VEIKLA VYKDANT TEISMO PRIIMTUS SPRENDIMUS

1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais metais ir 2012 m. priimtus sprendimus

Pagal Konvencijos 46 straipsnio 1 dalį Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Teismo sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra. Vyriausybės atstovas pagal jo nuostatus yra įgaliotas, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis, koordinuoti Teismo sprendimų vykdymą ir prireikus imtis ar inicijuoti atitinkamus veiksmus šioje srityje. Atstovas ne tik koordinuoja Teismo sprendimų vykdymą nacionaliniu lygmeniu, bet ir nuolat teikia informaciją Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie Teismo sprendimų vykdymą, taip pat ir apie priimtas individualiąsias ir bendrąsias priemones⁶.

Pažymėtina, kad Teismo sprendimų vykdymo procesui Europos Taryboje skiriamas vis didesnis dėmesys, nes būtent spartus ir veiksmingas sprendimų vykdymas padeda užkirsti kelią naujiems Konvencijos pažeidimams, prisideda prie žmogaus teisių apsaugos valstybėse narėse stiprinimo ir ilgalaikio Konvencijos sistemos veiksmingumo. Teismo sprendimų vykdymo, kaip reikšmingos Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu dalies, svarba pabrėžiama ir Interlakeno bei Izmyro deklaracijose. 2012 m. priimtoje Braitono deklaracijoje valstybės, Konvencijos dalyvės, raginamos plėtoti galimybes ir mechanizmus nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti greitą Teismo sprendimų vykdymą, įskaitant Ministrų Komiteto rekomendacijas

⁶ Europos Tarybos Ministrų Komiteto, kuriam pagal Konvencijos 46 straipsnį yra pavesta Teismo sprendimų vykdymo priežiūra, patvirtintose Sprendimų ir taikių susitarimų sąlygų vykdymo priežiūros taisyklėse yra numatyta, kad Teismo sprendimų vykdymas neapsiriboja vien Teismo priteisto teisingo atlyginimo bei bylinėjimosi kaštų ir išlaidų sumokėjimu. Tinkamas sprendimo, kuriame konstatuojamas Konvencijos pažeidimas, įvykdymas gali reikšti ir kitokių **individualiųjų priemonių**, nesusijusių su atitinkamų sumų sumokėjimu (pvz., proceso atnaujinimas, administracinės priemonės ir kt.), arba atitinkamų **bendrujų priemonių**, pašalinančių pažeidimo priežastis ir užkertančių kelią kitiems pažeidimams, priėmimą.

Nr. 2008(2) *Dėl veiksmingų vidaus institucijų gebėjimų neatidėliotinai vykdyti EŽTT sprendimus įgyvendinimo, įgyvendinimą, ir dalintis gerąja praktika šioje srityje.*

2012 m. buvo koordinuojamas Teismo sprendimų vykdymas iš viso 34 bylose. *Sidabro ir Džiauto, Rainio ir Gasparavičiaus, Žičkaus, Pociaus, Užukauskos, Balčiūno, Lalo* bylose jau yra priimtos visos individualiosios ir bendrosios priemonės, būtinos, kad sprendimai būtų pripažinti tinkamai įvykdytais – Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie tai pranešta, tad belieka sulaukti vykdymo priežiūrą atitinkamose bylose užbaigiančios Europos Tarybos Ministrų Komiteto rezoliucijos.

2012 m. visose bylose, kuriose Teismas nustatė Konvencijos pažeidimus ir pareiškėjams priteisė teisingą atlyginimą – *Venskutė prieš Lietuvą, Kasperovičius prieš Lietuvą, Drakšas prieš Lietuvą, Butkevičius prieš Lietuvą, Esertas prieš Lietuvą, D.D. prieš Lietuvą, Česnulevičius prieš Lietuvą* – Teismo kaip teisingas atlyginimas priteistos sumos jau yra sumokėtos pareiškėjams. Toliau stebima, ar yra atnaujinami procesai Lietuvos teismuose, ar nėra reikalingos kitos individualiosios ir (ar) bendrosios priemonės. Be to, apie Teismo priimtus sprendimus per Nacionalinę teismų administraciją buvo informuoti visi teismai ir kitos su minėtomis bylomis susijusios valstybės institucijos, išsiųsti į lietuvių kalbą išversti Teismo minėtose bylose priimti sprendimai kartu su aiškinamaisiais raštais, kuriuose išdėstytos nustatytų pažeidimų priežastys.

2. Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusios besitęsiančios ir naujos problemos

Nors bylose prieš Lietuvą Teismas kol kas nėra priėmęs nė vieno sprendimo, kuriame būtų konstatuotas sisteminis Konvencijos pažeidimas (taip vadinami *bandomieji* sprendimai – angl. *pilot judgment*), išskirtinos tam tikros sritys, kuriose pakartotinai konstatuojami Konvencijos pažeidimai, tad jose konstatuotinas tam tikrų sisteminių ir (ar) struktūrinių problemų buvimas. Minėtas problemas, kylančias dėl netinkamo Konvencijos požiūriu teisės taikymo sėkmingai sprendžia Lietuvos teisės taikymo institucijos, pirmiausia, teismai. Pastebėtina, kad proceso atnaujinimas EŽTT sprendimo pagrindu yra įtvirtintas visuose procesiniuose įstatymuose ir kaip individualioji priemonė sėkmingai taikomas jau ilgiau kaip 10 metų. Teismo sprendimų vykdymo srityje daugiausia problemų kelia vadinamųjų bendrųjų priemonių priėmimas, ypač, jeigu jis susijęs su būtinais teisinio reguliavimo pakeitimais.

1. Net trijuose iš 2012 m. priimtų sprendimų (*Kasperovičiaus, Česnulevičiaus ir Tautkaus*) Teismas nagrinėjo su kalinimo sąlygomis susijusius asmenų skundus, dviejuose iš jų nustatydamas Konvencijos pažeidimus (Konvencijos pažeidimas nenustatytas *Tautkaus* byloje, žr. 8 p. pirmiau). Santykinai pagal šiuo metu priimtus EŽTT sprendimus bylose prieš Lietuvą⁷ su kalinimo sąlygomis susijusias asmenų keliamas problemas galima skirstyti į materialines/institucines (*Kasperovičiaus* sprendimas) ir pareigūnų elgesio su laisvės atėmimo vietose laikomais asmenimis (*Tautkaus* sprendimas, pažeidimas nenustatytas, ir *Česnulevičiaus* sprendimas, pažeidimas nustatytas). EŽTT sprendimai prieš Lietuvą yra svarbus veiksnys, į kurį turėtų būti atsižvelgiama tobulinant teisinį reglamentavimą ir šalinant prielaidas pažeisti žmogaus teises. Pastebėtina, kad Europos komitetas prieš kankinimus ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą savo vizitų Lietuvoje metu pagrindu parengtose ataskaitose nuolat atkreipia dėmesį į netinkamas žmogaus teisių požiūriu sąlygas įvairiose Lietuvos laisvės atėmimo įstaigose. Į šias ataskaitas yra ir bus atsižvelgiama EŽTT nagrinėjant atitinkamas bylas prieš Lietuvą (žr. 9 ir 14 p. pirmiau). Į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 m. programos įgyvendinimo prioritetines priemones yra įtrauktos priemonės, pagal kurias numatoma „siekiant

⁷ Konvencijos 3 straipsnio pažeidimai dėl elgesio ar blogų kalinimo sąlygų įkalinimo įstaigose jau yra konstatuoti dar trijuose bylose prieš Lietuvą (*Valašinas prieš Lietuvą, Karalevičius prieš Lietuvą* ir *Savenkovas prieš Lietuvą*). Šiuo metu Vyriausybei iš viso yra perduota dar 10 bylų dėl įvairių kalinimo sąlygų aspektų.

optimaliai subalansuoti asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, teisių, laisvių ir pareigų sistemą, išanalizuoti nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus, teismų praktiką ir kompetentingų institucijų rekomendacijas, taip pat užsienio valstybių gerąją praktiką ir prireikus parengti atitinkamų teisės aktų projektus“ ir „modernizuoti laisvės atėmimo įstaigas“. Tikėtina, kad įgyvendinant numatytas priemones bus tinkamai atsižvelgta ir į atitinkamą EŽTT praktiką.

2. 2012 m. vasario 14 d. byloje *D. D. prieš Lietuvą* Teismas konstatavo psichinę negalią turinčios neveiksnius pareiškėjos Konvencijoje garantuojamų teisių pažeidimus⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad su psichikos sutrikimų turinčių asmenų teisių neužtikrinimu susijusios problemos (kurios ne kartą buvo keliamos Vyriausybės atstovės ataskaitose perduotų bylų prieš Lietuvą kontekste) būtų išspręstos priėmus minėtus Vyriausybės pasiūlytus įtraukti į 2013 m. Lietuvos Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programą įstatymų projektus, susijusius su asmens neveiknumo ir riboto veiknumo institutų tobulinimu. Šiame kontekste pabrėžtina, kad neveiknumo ir riboto veiknumo institutų reforma gali užtrukti, o nesiėmus spęsti *D. D.* sprendime EŽTT identifikuotų problemų kyla pakartotinių Konvencijos pažeidimų grėsmė. Sprendžiant neveiksnaus asmens negalėjimo inicijuoti proceso dėl jo nesavanoriško apgyvendinimo socialinės globos įstaigose peržiūrėjimo problemą, būtų tikslinga numatyti socialinių paslaugų teikimo būtinumo neveiksniams asmenims periodinį peržiūrėjimą (atsižvelgiant į tai, kad neveiksnūs asmenys savo teisių savarankiškai įgyvendinti negali, o globėju tapus atitinkamai socialinės globos įstaigai kyla interesų konfliktas). Sprendžiant teisinės pagalbos nebuvimo problemą neveiksniams asmenims bylose dėl globėjo skyrimo ir (ar) pakeitimo, būtini Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimai, suteikiant įgaliojimus dėl valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos skyrimo kreiptis teismui, nagrinėjančiam bylą dėl neveiksnaus asmens globos. Siūlytina Vyriausybei inicijuoti atitinkamų įstatymų projektų parengimą ir pateikimą Seimui.

3. Byloje *L. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27527/03), 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas, iki šiol neįvykdytos bendrosios priemonės, užtikrinančios transseksualiems asmenims galimybę pakeisti lytį, o taip pat užtikrinančios teisinį naujos lyties pripažinimą.

Vyriausybės atstovė ne kartą kreipėsi į įvairias institucijas, ragindama imtis priemonių, kad būtų įvykdytas Teismo sprendimas byloje *L. prieš Lietuvą*, taip pat buvo surinkta informacija apie kitų Europos Tarybos narių praktiką dėl lyties pakeitimo teisinio reglamentavimo, į šią problemą nuolat atkreipiamas dėmesys ir Vyriausybės atstovės metinėse ataskaitose⁹.

Jau dešimtmetį egzistuojančią teisės spragą šiuo metu iš dalies užpildo Lietuvos teismai, tenkindami asmenų skundus ir įpareigodami pakeisti įrašus asmens dokumentuose po užsienyje atlikto lyties pakeitimo, o taip pat priteisdami žalos atlyginimą¹⁰. Vis dėlto būtina kuo

⁸ Byloje *D. D. prieš Lietuvą* Teismas konstatavo, kad bylos nagrinėjimas dėl neveiksnius pareiškėjos globėjo pakeitimo buvo neteisingas, nes jai nepaskyrus advokato, nebuvo užtikrintas rungtyniškas procesas, todėl buvo pažeista Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis. Taip pat Teismas pripažino, kad pareiškėja neturėjo galimybės savarankiškai kreiptis į teismą dėl jos prievartinio apgyvendinimo socialinės globos namuose, todėl buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 4 dalis.

⁹ 2010 m. kovo 24 d., Vyriausybės atstovei pateikus 2009 m. veiklos ataskaitą, buvo priimtas Vyriausybės protokolinis nutarimas Nr. 10 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme 2009 metų veiklos ataskaitos“, kuriuo *inter alia* buvo pavesta „Teisingumo ir Sveikatos apsaugos ministerijoms imtis priemonių panaikinti Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendime byloje *L. prieš Lietuvą* konstatuotą teisės spragą, užtikrinti reikiamą gydymo paslaugų asmenims, turintiems lyties tapatumo sutrikimų, teikimą ir pateikti Vyriausybei su tuo susijusių atitinkamų teisės aktų projektus.“ Teisingumo ministerija dar 2010 m. yra parengusi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.27 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, pateiktą svarstyti Seimui.

¹⁰ Šiuo požiūriu ypač reikšminga Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis byloje A⁸⁵⁸-1452/2010 dėl žalos, padarytos įstatymų leidėjo neveikimu, atlyginimo, įstatymų leidėjui delsiant priimti Civilinio kodekso 2.27 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos priimti lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką nustatantį įstatymą,

greičiau imtis priemonių veiksmingam Teismo sprendimo L. byloje įvykdymui, nes egzistuojanti teisės spraga suteikia galimybę kreiptis į Lietuvos teismus dėl žalos atlyginimo, o taip pat išlieka tikimybė, kad bus pripažinti pakartotini Konvencijos pažeidimai.

Atkreiptinas dėmesys, kad atitinkami teisės aktų projektai, šalinantys minėtą teisės spragą ir supaprastinantys lyties pakeitimo registravimo procedūrą jau yra parengti ir Teisingumo ministerijos teikimu yra įtraukti į Vyriausybės siūlymus dėl 2013 m. Lietuvos Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programos (2013 m. vasario 20 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 164).

4. Tebevykdoma daugelis Teismo sprendimų „*pernelyg ilgų procesų*“ bylose (*Baškienės*, peticijos Nr. 11529/04, 2007 m. liepos 24 d. sprendimas, *Četvertako*, peticijos Nr. 16013/02, 2009 m. sausio 20 d. sprendimas, *Padalevičiaus*, peticijos Nr. 12278/03, 2009 m. liepos 7 d. sprendimas, *Voronos ir Voronov*, peticijos Nr. 22906/04, 2009 m. liepos 7 d. sprendimas, *Naugžemio*, peticijos Nr. 17997/04, 2009 m. liepos 16 d. sprendimas, *Aleksos*, peticijos Nr. 27576/05, 2009 m. liepos 21 d. sprendimas, *Igarienės ir Petrauskienės*, peticijos Nr. 26892/05, 2009 m. liepos 21 d. sprendimas, *Impar*, peticijos Nr. 13102/04, 2010 m. sausio 5 d. sprendimas, *Šulco*, peticijos Nr. 35624/04, 2010 m. sausio 5 d. sprendimas, *Zabulėno*, peticijos Nr. 44438/04, 2011 m. sausio 18 d. sprendimas, *Stasevičiaus*, peticijos Nr. 43222/04, 2011 m. sausio 18 d. sprendimas, *Kravto*, peticijos Nr. 12717/06, 2011 m. sausio 18 d. sprendimas, *Maneikio*, peticijos Nr. 21987/07, 2011 m. sausio 18 d. sprendimas, *UAB „Rikoma“*, peticijos Nr. 9668/08, 2011 m. sausio 18 d. sprendimas ir *Butkevičiaus*, 3 teisėjų komiteto 2012 m. sausio 17 d. sprendimas, peticijos Nr. 23369/06), kuriose nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl neužtikrintos teisės į bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką, nes Europos Tarybos Ministrų Komitetas dar nėra pripažinęs, kad Lietuva ėmėsi bendrųjų priemonių šiems sprendimams įgyvendinti.

Atsižvelgiant į tai, kad vien gausėjančios Lietuvos teismų praktikos, kai už pernelyg ilgus procesus iš valstybės priteisiamas žalos atlyginimas, nepakanka, kad Teismas pripažintų veiksmingos vidaus teisinės gynybos priemonės buvimą Lietuvoje ir į Europos Tarybos iniciatyvas šiuo klausimu¹¹, manytina, kad būtina kuo skubiau atitinkamai pildyti Lietuvos teisės aktus, *expressis verbis* įtvirtinant kompensacinę priemonę Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybės atstovės siūlymu Teisingumo ministerijos buvo parengtas ir 2011 m. Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.272 straipsnio papildymo ir Kodekso papildymo 6.273¹ straipsniu įstatymo projektas Nr. XIP-3109, kuriuo siekiama *tiesiogiai įtvirtinti asmens teisę į nuostolių dėl pernelyg ilgų ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo nagrinėjimo trukmės atlyginimą*. Minėtas įstatymo projektas nėra įtrauktas į Vyriausybės siūlomus įstatymų projektus 2013 m. Lietuvos Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programai.

5. Iki šiol neįvykdytas Didžiosios kolegijos 2011 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą* (Nr. 34932/04), kuriuo Lietuva pripažinta pažeidusi 1 Protokolo 3 straipsnį, kuriame nustatytas Konvencijos garantuojamos teisės į laisvus rinkimus pažeidimas dėl pareiškėjo „pasyviosios“ rinkimų teisės apribojimo nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio. Vyriausybės atstovė yra pateikusi Europos Tarybos Ministrų Komitetui informaciją dėl veiksmų plano vykdant Teismo sprendimą *Pakso* byloje ir toliau jį informuoja apie minėto sprendimo vykdymo eigą.

kurioje konstatuotas Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintos teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimas ir iš valstybės priteistas žalos atlyginimas dėl lyties pakeitimą ir gydymą nustatančio tinkamo teisinio reguliavimo nebuvimo. Paminėtina, kad panašia kryptimi vystoma ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pvz., žr. 2012 m. gegužės 30 d. nutartį Nr. 3K-3-257/2012.

¹¹ 2010 vasario 24 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas priėmė rekomendaciją CM Rec (2010)3 dėl veiksmingų priemonių užkertant kelią pernelyg ilgai proceso trukmei.

Pastebėtina, kad šio sprendimo neįgyvendinimas kelia realų pakartotinių Konvencijos pažeidimų pavojų, todėl, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimą, būtina kuo greičiau priimti reikiamas Konstitucijos pataisas.

3. Būtinumas tobulinti teisinį reguliavimą Teismo sprendimų vykdymo koordinavimo srityje

Pastebėtina, kad didžioji dauguma pirmiau aptartų Teismo sprendimų vykdymo srityje iškilusių problemų yra susijusios su įstatymų leidėjo delsimu priimti būtinus teisinio reguliavimo pakeitimus, kad pagal Teismo sprendimus būtų įgyvendintos būtinos bendrosios priemonės.

Į tokio delsimo galimus padarinius Vyriausybės atstovė buvo atkreipusi dėmesį ir ankstesnių metų veiklos ataskaitose: užsitęsęs Teismo sprendimų nevykdymas gali sukurti pareiškėjams ar kitiems asmenims tam tikrą jų padėties teisinį netikrumą, kuris savo ruožtu gali lemti naujus Konvencijos pažeidimus. 2009 m. Vyriausybei buvo perduota byla *Sidabras, Džiautas ir Rainys prieš Lietuvą*, kurioje pareiškėjai skundžiasi, kad Lietuva, nevykdydama Teismo anksčiau priimtų sprendimų jų byloje¹², ir toliau pažeidinėjo Konvenciją. Teismo sprendimas šioje byloje dar nėra priimtas. Primintina, kad ir ankstesnių metų Vyriausybės atstovės ataskaitose ne kartą buvo atkreiptas dėmesys į būtinumą įstatyminiu lygmeniu įtvirtinti bent jau Teismo sprendimų vykdymo visuotinį privalomumą visoms Lietuvos valdžios institucijoms ir detaliau atskleisti pačių vykdymo proceso sampratą, numatant Teismo sprendimų vykdymo priemonių galimus būdus (individualiųjų priemonių, kuriomis nutraukiamas pažeidimas ir (ar) atitaisoma juo padaryta žala ir bendrųjų priemonių, kuriomis nutraukiami panašūs pažeidimai ir (ar) užkertamas jiems kelias priėmimas). Šiuo požiūriu tikslinga tobulinti Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymą (žr. 24 p. toliau).

III. VEIKLA SIEKIANT UŽTIKRINTI VALSTYBĖS INTERESŲ GYNIMĄ IR JOS ATSTOVAVIMĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ ŽMOGAUS TEISIŲ KOMITETE

Minėta, kad pagrindinis atstovo uždavinys yra atstovavimas Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (ir Teismo sprendimų vykdymas), kadangi išlieka tendencija, jog daugiausia peticijų dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų prieš Lietuvą pateikiama Teismui, o ne Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetui. Pavyzdžiui, ataskaitiniais metais Vyriausybei perduota tik viena nauja JT Žmogaus teisių komiteto byla *Paksas prieš Lietuvą*. Pastebėtina, kad Vyriausybės atstovės darbas yra tęstinio pobūdžio: kartu su teikiamomis pastabomis naujai perduotose bylose imamasi priemonių skubiai vykdyti naujai įsiteisėjusius Teismo sprendimus, toliau užtikrinamas darbo tęstinumas su ankstesniaisiais metais perduotomis bylomis bei seniau priimtų Teismo sprendimų vykdymu (siunčiami atsikirtimai, papildoma informacija); kartais Teismas prašo pateikti tam tikrą informaciją ir Vyriausybei dar neperduotose bylose (pvz., pernai dar iki bylos perdavimo Vyriausybei pastaboms dėl peticijos priimtimumo ir esmės teikti, Teismas Vyriausybės paprašė pateikti informacijos dėl bylos *Bagdonavičius prieš Lietuvą*), taip pat primena apie galimybę pateikti nuomonę dėl galimo dalyvavimo trečiaja šalimi

¹² Per daugiau nei 4 metus Seime taip ir nebuvo priimti reikiami Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS valstybės komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ pakeitimai, kad būtų įvykdyti dar 2004 m. liepos 27 d. ir 2005 m. balandžio 7 d. priimti Teismo sprendimai atitinkamai bylose *J. Sidabras ir K. Džiautas prieš Lietuvą* bei *R. Rainys ir A. Gasparavičius prieš Lietuvą*. Taip ir nepanaikinus Įstatyme numatyto apribojimo įsidarbinti privačiame sektoriuje buvusiems KGB kadriniams darbuotojams, kuris abiejose bylose buvo pripažintas pažeidžiančiu Konvencijos 8 straipsnį (teisė į privataus gyvenimo gerbimą), 2009 m. sausio 1 d. baigėsi jo galiojimo terminas.

bylose prieš kitas valstybes, ypač kai pareiškėjas yra Lietuvos pilietis (2012 m. Teismas informavo apie dvi tokias bylas: *Mikalauskas prieš Maltą* ir *Forsov prieš Rusiją*)¹³.

1. 2012 m. Teismo perduotos bylos:

1. Navickas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17280/08),
2. Stankūnaitė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 67068/11),
3. Manic prieš Lietuvą (peticijos Nr. 46600/11),
4. JGK Statyba ir Guselnikovas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 3330/12),
5. Savickas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 66365/09),
6. Kryževičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 12845/10),
7. Vaškeliėnė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29809/10),
8. Gaidelis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29813/10),
9. Pivoriūnas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 30623/10),
10. Brazys prieš Lietuvą (peticijos Nr. 28367/11),
11. Arlauskas ir Albergas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17978/05),
12. Paplauskienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 31102/06),
13. Digrytė Klibavičienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 34911/06),
14. Romankevič prieš Lietuvą (peticijos Nr. 25747/07),
15. Pyrantienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 45092/07),
16. Noreikienė ir Noreika prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17285/08),
17. Tunaitis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 42927/08),
18. Grigaliūnienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 42322/09),
19. Žilinskienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 57675/09),
20. Praškevičienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 27920/08),
21. Bagdonavičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 41252/12);
22. Radiukevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 44376/06);
23. Jاسas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 60092/12);
24. Paukštis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17467/07),
25. Abu Zubaydah prieš Lietuvą (peticijos Nr. 46454/11).

JT Žmogaus Teisių Komiteto perduota byla:

1. *Paksas prieš Lietuvą* (Nr. 2155/2012).

2012 m. JT Žmogaus Teisių Komitetas Vyriausybei perdavė 1 naują bylą *Paksas prieš Lietuvą*, kurioje pakartotinai keliama konstitucinio ribojimo proporcingumo problema, skirtingai nuo Teismo 2011 m. išnagrinėtos bylos¹⁴, dėl visos konstitucinio ribojimo užimti pareigas, kurių

¹³ Lietuva yra pasinaudojusi trečiosios šalies dalyvavimo teise Teismo procese 5 bylose: *Ramzy prieš Nyderlandus*, *A. prieš Nyderlandus*, *ABC prieš Airiją*, *Kononov prieš Latviją* ir *Lautsi prieš Italiją*. Paprastai sprendimas dalyvauti byloje trečiosios šalies teisėmis priimamas tais atvejais, kai byloje keliama sudėtingi Konvencijos taikymo ir aiškinimo klausimai, reikšmingi tolesnei Teismo praktikos plėtrai.

¹⁴ Teismo Didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą* buvo paskelbtas 2011 m. sausio 6 d. Pareiškėjo skundus dėl tariamų Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 7 (nėra bausmės be įstatymo), 13 (teisė į

pradžią siejama su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu, apimties. Remdamasis JT Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (toliau – ir Paktas) 14 straipsnio 1 ir 2 dalimis (teisingas ir nešališkas bylos nagrinėjimas bei nekaltumo prezumpcijos principas), 15 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo) bei 25 straipsnio a, b ir c punktais (teisė ir galimybė be diskriminacijos ir nepagrįstų ribojimų dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus, balsuoti ir būti išrinktam bei reikalavimas, kad kiekvienam piliečiui bendromis lygybės sąlygomis būtų prieinama savo šalies valstybės tarnyba), pareiškėjas skundžiasi dėl įvairių aplinkybių, susijusių su 2004 m. vykusiu jo apkaltos procesu Seime ir pašalinimu iš Respublikos Prezidento pareigų, taip pat dėl su jo pašalinimu iš Prezidento pareigų apkaltos proceso tvarka susijusių padarinių, t. y. dėl apkaltos proceso tvarka jam pritaikytos konstitucinės sankcijos, kurios turinį sudaro ir asmens, šturkščiai pažeidusio Konstituciją, sulaužiusio priesaiką, pašalinimas iš užimamų pareigų, ir iš to išplaukiantis draudimas tokiam asmeniui ateityje užimti tokias Konstitucijoje numatytas pareigas, kurias asmuo gali pradėti eiti tik po to, kai duoda Konstitucijoje numatytą priesaiką. Šiuo požiūriu, remdamasis Pakto 25 straipsnio a, b ir c punktais, pareiškėjas Žmogaus teisių komitetui skundžiasi, kad negali būti renkamas Respublikos Prezidentu, Seimo nariu, negali užimti Konstitucinio Teismo teisėjo, Aukščiausiojo Teismo teisėjo, Apeliacinio teismo teisėjo, kito teismo teisėjo, Vyriausybės nario, valstybės kontrolieriaus pareigų, t. y. negali užimti jokių Konstitucijoje nurodytų pareigų, kurių ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu.

Buvo teikiamos tolesnės pastabos ir anksčiau – 2010 m. – Žmogaus teisių komiteto perduotoje byloje *Jušinskas prieš Lietuvą*.

Išsamiau apie pirmiau minėtas bylas žr. 4 Priedą – 2012 m. *Vyriausybei perduotų bylų ir bylų, kuriose 2012 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė*, 36 p.

2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2012 m. Teismo ir JT Žmogaus teisių komiteto perduotas bylas:

Pastarųjų metų tendenciją, kad didėja Vyriausybei perduodamų peticijų prieš Lietuvą apimtis, jų turinys tampa vis sudėtingesnis teisiniu, o kartais ir politiniu požiūriu, aiškiai atspindi ir 2012 m. Vyriausybei perduotas bylas, atskleidžiančios ir kai kurias opias Lietuvos teisinės sistemos problemas. Tokiomis jau galima laikyti bylas dėl besitęsiančios nuosavybės teisių apsaugos problemos, kilusios Lietuvos teismams nagrinėjant bylas restitucijos ir privatizavimo procesų kontekste, neveiksnių asmenų ir psichikos negalią turinčių asmenų teisių neužtikrinimo problemos, pernelyg ilgos teisminių procesų trukmės problema, saugių ir orumo nežeminančių kalinimo sąlygų problema:

1) dėl besitęsiančios nuosavybės teisių apsaugos neužtikrinimo problemos nuosavybės teisių į turėtas žemes atkūrimo ir privatizavimo procesų kontekste (Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis) – Vyriausybei buvo perduota net 10 bylų prieš Lietuvą: *Jurijus Arlauskas ir Eduardas Albergas*, peticijos Nr. 17978/05, *Danutė Paplauskienė*, peticijos Nr. 31102/06, *Virginija Marija Digrytė Klibavičienė*, peticijos Nr. 34911/06, *Juljan Romankevič*, peticijos Nr. 25747/07, *Kotrina Pyrantienė*, peticijos Nr. 45092/07, *Daina Noreikienė ir Algirdas*

veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsnių bei 7 Protokolo 4 straipsnio (teisė nebūti dukart teisiamam ar nubaustam už tą patį nusikaltimą) pažeidimų, taip pat skundą pagal 1 Protokolo 3 straipsnį dėl apribojimo dalyvauti Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose Teismas, remdamasis Konvencijoje nustatytais nepriimtumo kriterijais, atmetė. Taigi bylos nagrinėjimas Teisme buvo susijęs su vieninteliu klausimu – ar nebuvo pažeista Konvencijos 1 Protokolo 3 straipsnyje numatyta teisė į laisvus rinkimus, t.y. teisė būti išrinktu į įstatymų leidžiamosios valdžios instituciją. Tik šia apimtimi, atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjui nustatytas draudimas būti renkamam Parlamento nariu yra nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio, Teismas konstatavo, kad toks apribojimas yra neproporcingas ir pripažino, kad buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 3 straipsnis.

Noreika, peticijos Nr. 17285/08, *Vytautas Tunaitis*, peticijos Nr. 42927/08, *Violeta Grigaliūnienė*, peticijos Nr. 42322/09, *Konstancija Žilinskienė*, peticijos Nr. 57675/09 ir *Vytautas Alfonsas Paukštis*, peticijos Nr. 17467/07.

9 byloje, pareiškėjų teigimu, Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis buvo pažeistas, kai Lietuvos teismai, gindami viešąjį interesą, pripažino negaliojančiomis su pareiškėjais sudarytas valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartis, siekiant užtikrinti buvusių savininkų teisių įgyvendinimą, arba panaikino atitinkamus apskrities viršininko sprendimus atkurti nuosavybės teises ir grąžino žemę valstybės nuosavybėn. Teismas šiose bylose ypatingą dėmesį atkreipė į kompensacijos (ar pakankamos kompensacijos) nesuteikimą. Pastebėtina, kad kai kurių pareiškėjų byloje panaikinus valdžios institucijų sprendimus ir grąžinus žemės sklypus valstybei, pareiškėjams nebuvo priteista jokia kompensacija, o vienoje byloje pareiškėjai buvo grąžinta tik jos sumokėta nominali suma litais. Tais atvejais, kai už perkamą valstybinę žemę pareiškėjai buvo mokėję vienkartinėmis išmokomis, jiems buvo priteistos atitinkamos konvertuotos į litus nominalios sumos arba toje dalyje apskritai nepriteista jokia suma, motyvuojant, kad vienkartinės valstybinės išmokos nėra mokėjimo priemonė ir nebegalioja. Atkreiptinas dėmesys, kad tik vienai iš 9 pareiškėjų Lietuvos teismuose yra prisiteistas turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas dėl valdžios institucijų veiksmais pažeistų teisėtų lūkesčių Lietuvos teismuose. Be to, jai buvo atkurtos nuosavybės teisės ir suteiktas naujas žemės sklypas. J. Arlausko ir E. Albergo ieškinys dėl žalos atlyginimo buvo atmestas, kiti pareiškėjai dėl žalos atlyginimo į Lietuvos teismus nesikreipė. Teismas, spręsdamas dėl šių bylų priimtumo ir esmės, vertins, ar valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutarčių pripažinimas negaliojančiomis ir atitinkamų sprendimų atkurti nuosavybės teises panaikinimas buvo būtinas ir proporcingas tikslams, numatytiems Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnyje. Ypatingas dėmesys bus kreipiamas į tai, ar panaikinus pareiškėjų nuosavybės teises jiems priteista kompensacija atitiko šio straipsnio reikalavimus. Byloje *Paukštis prieš Lietuvą* pareiškėjas skundžiasi, kad jam valstybė apskritai negrąžina turėtos žemės Vilniaus mieste ir teisingai už ją neatlygina. Dar 1991 m. prašymą atkurti nuosavybę pateikusiam pareiškėjui buvo paaiškinta, kad dalis grąžintinos žemės yra užstatyta, joje yra valstybinės reikšmės miško, todėl tokia žemė yra valstybės išperkama ir nuosavybės teisės gali būti atkurtos tik kitais būdais, bet ne natūra. Pareiškėjui už dalį jo tėvo turėtos žemės buvo pasiūlytos akcijos. Nesutikdamas su pasiūlytu akcijų verte pareiškėjas pateikė prašymą suteikti jam lygiavertį žemės sklypą Vilniaus mieste ir buvo įrašytas į pretendentų atkurti žemės nuosavybės teises Vilniuje sąrašą. 2012 m. balandžio mėn. pareiškėjo eilės numeris sąrašė buvo 4 606. Šioje byloje, kaip ir pirmiau minėtose, Teismas ypatingą dėmesį kreips į pasiūlytą kompensaciją už žemę, kurios neįmanoma grąžinti natūra, ir bendrą nuosavybės teisių atkūrimo proceso trukmę.

Pastebėtina, kad iki šiol Vyriausybei iš viso buvo perduota net 21 panašaus pobūdžio byla (net 12 jų Vyriausybei buvo perduota 2011 m.¹⁵). Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos teismų praktika nagrinėjant panašias bylas pamažu keičiasi, tačiau problematika išlieka, o į Teismą peticiją padavusių ar paduosiančių asmenų skaičius nemažėja.

2) dėl teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis) – Vyriausybei perduotos 3 bylos prieš Lietuvą: *Stankūnaitė*, peticijos Nr. 67068/11, *Manic*, peticijos Nr. 46600/11, *Jasas*, peticijos Nr. 60092/12.

¹⁵ Visose 12 bylų keliamas klausimas dėl pareiškėjų nuosavybės teisių neužtikrinimo, kai į miškus jiems atkurta nuosavybės teisė buvo atimta be jokios kompensacijos, Lietuvos bendrosios kompetencijos ir administraciniam teismams patenkinus prokurorų, ginančių viešąjį interesą, ieškinius ir pareiškimus, ir panaikinus Vilniaus apskrities viršininko administracijos 2001–2006 m. priimtų sprendimų dalis dėl nuosavybės teisių atkūrimo, grąžinant natūra žemės sklypus ta apimtimi, kuria juose buvo valstybinės reikšmės miškas.

Visose 3 Vyriausybei perduotose bylose dėl privataus gyvenimo gerbimo pagrindinis keliamas aspektas – tėvų ryšių su jų vaikais teisių užtikrinimas. Bylose *Stankūnaitė prieš Lietuvą* ir *Jasas prieš Lietuvą* Teismas vertins, ar Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas dėl to, kad pareiškėjams nebuvo gražinti jų vaikai Lietuvos institucijoms nustačius laikinąją globą: byloje *Stankūnaitė prieš Lietuvą* pareiškėja skundėsi, kad valstybės institucijos, nustatydamos dukrai laikinąją globą, apribojo jos teises į šeimos gyvenimo gerbimą, o byloje *Jasas prieš Lietuvą* pareiškėjas skundėsi, kad valstybės institucijos atėmė iš jo teisę gyventi kartu su vaikais, palikdamos juos jų mirusios motinos giminaitės globai. Pastebėtina, kad byloje *Stankūnaitė prieš Lietuvą* bus vertinami ir Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) aspektai: bylų nagrinėjimo trukmė, Lietuvos teismų sprendimų vykdymas. Byla *Manic prieš Lietuvą* išsiskiria tarptautiniu elementu – pareiškėjas, Londone gyvenantis Moldovos ir Rumunijos pilietis, skundžiasi, kad Lietuva nevykdo Jungtinės Karalystės teismo sprendimo, kuriuo nustatyta jo ir jo mažamečio sūnaus, gyvenančio su mama Lietuvoje, bendravimo tvarka, todėl yra pažeistas Konvencijos 8 straipsnis. Čia keliami klausimai susiję su ES valstybių teismų sprendimų pripažinimu ir vykdymu Lietuvoje, atsižvelgiant į *Briuselis II bis* reglamentą (2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo ir vykdymo).

Šiose bylose Teismas ypatingai akcentuoja valstybės pozityvias pareigas, t. y. ar valstybė padarė viską, kad pareiškėjai galėtų įgyvendinti Konvencijoje garantuojamas savo teises, be to, Teismas visada vertina vaikų ir tėvų interesų pusiausvyrą, išskirdamas vaiko interesus, kurie kartais gali nulemti sprendimą. Taip pat pabrėžiama, kad procesai dėl tėvų valdžios privalo vykti itin greitai, nes praėjęs laikas gali turėti negrįžtamų padarinių vaikų ir tėvų, su kuriais jie negyvena, santykiams.

3) dėl tinkamos apsaugos nuo smurto tarp privačių asmenų (Konvencijos 3, 8 straipsniai) – Vyriausybei perduota 1 byla prieš Lietuvą: *Praškevičienė*, peticijos Nr. 27920/08.

Tai jau antroji tokio pobūdžio perduota Vyriausybei byla dėl Konvencijos 3 straipsnio garantijų užtikrinimo santykiuose tarp privačių asmenų¹⁶. Nors pareiškėja, remdamasi Konvencijos 6 straipsniu skundėsi dėl baudžiamojo proceso dėl jos buvusio sutuoktinio padarytų nusikalstamų veikų (smurtavimo prieš pareiškėją bei mažamečius vaikus) vilkinimo, perduodamas šią bylą Vyriausybei Teismas nusprendė vertinti, ar buvo užtikrinta tinkama apsauga pagal Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), t. y. ar pareiškėja patyrė elgesį, kuris gali prilygti Konvencijos 3 straipsnio draudžiamam kankinimui ar nežmoniškam bei žeminančiam elgesiui. Jei Teismas nuspręs, kad Konvencijos 3 straipsnis netaikytinas šios bylos aplinkybėms, tuomet vertins, ar nebuvo pažeista pareiškėjos teisė į privataus gyvenimo gerbimą (Konvencijos 8 straipsnis).

4) dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalnimo sąlygų problemos (Konvencijos 3 ir 8 straipsniai) – Vyriausybei perduota 1 byla prieš Lietuvą: *Bagdonavičius*, peticijos Nr. 41252/12.

Šioje byloje pareiškėjas skundžiasi dėl suėmimo sąlygų Kauno tardymo izoliatoriuje – perpildytų kamerų ir netinkamos sveikatos priežiūros. Teismas vertins, ar pareiškėjo kalnimo

¹⁶ 2011 m. Vyriausybei perduotoje byloje *Valiulienė prieš Lietuvą* pareiškėja skundėsi, kad Lietuvos teisėsaugos institucijos netinkamai ištyrė jos skundus dėl lengvų kūno sužalojimų, tariamai patirtų dėl sugyventinio smurto. Teismas nusprendė vertinti ir materialųjį, ir procesinį Konvencijos 3 straipsnio aspektus. Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybė Teismui pateikė vienašalę deklaraciją, kurioje pripažino, jog Konvencijos 8 straipsnio garantijos pareiškėjos atžvilgiu nebuvo užtikrintos, tačiau ji buvo atmesta. Teismas pasiūlė Vyriausybei teikti papildomas pastabas dėl Konvencijos 3 straipsnio. Vyriausybės atstovė papildomas pastabas Teismui pateikė 2012 m. rugsėjo 28 d.

sąlygos prilygsta nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui, atkreipdamas dėmesį į kelis aspektus: pareiškėjo ligos pobūdį ir eigą, sveikatos priežiūros Laisvės atėmimo vietų ligoninėje kokybę, bendras pareiškėjo suėmimo sąlygas, ypač kamerų perpildymą¹⁷. Teismas taip pat klausia, ar pareiškėjas panaudojo visas veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones, ir kokių priemonių ėmėsi Kauno tardymo izoliatoriaus administracija, siekdama užtikrinti tinkamas pareiškėjo kalinimo sąlygas ir sveikatos priežiūrą jai pablogėjus. Pastebėtina, kad prieš perduodamas bylą, Teismas šioje byloje iš pradžių buvo pateikęs Vyriausybei preliminarius klausimus.

5) dėl psichikos negalią turinčių asmenų teisių apsaugos besitęsiančių problemų (3, 5, 6, 8 Konvencijos straipsniai) – Vyriausybei perduotos 2 bylos prieš Lietuvą: Navickas, peticijos Nr. 17280/08 ir **Radiukevičius,** peticijos Nr. 44376/06.

Abiejose bylose keliami tariamai pažeistų psichikos negalią turinčių asmenų procesinių teisių neužtikrinimo klausimai: neįteiktos nutartys, nedalyvavimas procese, netinkamas atstovavimas. Šiose bylose Teismas taip pat vertins, ar pareiškėjams buvo užtikrinta Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Byloje *Navickas prieš Lietuvą* pareiškėjas buvo pripažintas neveiksniu jam nedalyvaujant posėdyje. Tik po mėnesio ligoninėje jis iš gydytojų sužinojo apie sprendimą pripažinti jį neveiksniu bei apie vėliau priimtą teismo nutartį dėl jo motinos paskyrimo globėja. Parėjus daugiau kaip metams pareiškėjas kreipėsi į valstybės garantuojamos pagalbos tarnybą, kad jam būtų suteikta teisinė pagalba apskūsti minėtas nutartis, tačiau tokią pagalbą jam buvo atsisakyta suteikti. Teismas taip pat vertins, ar teismo sprendimas pripažinti pareiškėją neveiksniu nepažeidžia Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintos teisės į privataus gyvenimo gerbimą. Byloje *Radiukevičius prieš Lietuvą* Teismas vertins, ar pareiškėjo gydymas psichiatrijos įstaigose prilygo nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio (kankinimo uždraudimas) pažeidimui, ir ar toks laisvės atėmimas atitiko Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalies e punkto reikalavimus. Pareiškėjui buvo paskirta priverčiamoji medicinos priemonė – stacionarinis stebėjimas psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje, nustačius, kad jis nusikaltimą padarė nepakaltinamumo būsenos. Šioje byloje Teismas atkreipė dėmesį ir į pareiškėjo skundus, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nenagrinėjo jos kasacinio skundo, o teisinė pagalba buvo neveiksminga, todėl vertins, ar jam buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

6) dėl ilgų teismo procesų (Konvencijos 6 straipsnis) Vyriausybei buvo perduotos 7 peticijos: 6 bylos dėl administracinių procesų trukmės: Rimantas Savickas, peticijos Nr. 66365/09, **Vylius Kryževičius,** peticijos Nr. 12845/10, **Daiva Vaškeliene,** peticijos Nr. 29809/10, **Vilmantas Almantas Gaidelis,** peticijos Nr. 29813/10, **Algimantas Pivoriūnas,** peticijos Nr. 30623/10) ir **Petras Rimantas Brazys,** peticijos Nr. 28367/11, **1 byla dėl civilinių procesų trukmės: UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas,** peticijos Nr. 3330/12.

Tiek 6 bylose dėl administracinių procesų trukmės, kur pareiškėjai – teisėjai – skundžiasi, kad jų administracinių bylų dėl neteisėtai sumažinto ir neišmokėto atlyginimo nagrinėjimo trukmė buvo per ilga (vidutiniškai vieno teisėjo bylos nagrinėjimas truko apie 9 metus), teismai buvo šališki, tiek minėtoje byloje dėl civilinių procesų trukmės, kurią, kaip teigia pareiškėjas, lėmė valstybės institucijos bei tretieji asmenys, piktnaudžiaavę savo procesinėmis teisėmis, Teismas vertins, ar nebuvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas kuo trumpiausio laiko reikalavimas. Pusė pareiškėjų savo peticijose dėl administracinių procesų trukmės bei „JGK Statyba“ ir J. Guselnikovas taip pat nurodė su civilinių procesų trukme susijusį

¹⁷ Dėl besitęsiančios orumą žeminančių kalinimo sąlygų problemos (Konvencijos 3 ir 8 straipsniai) – Vyriausybei iš viso šiuo metu yra perduota 10 bylų (5 iš jų – jau 2013 m.).

Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimą. Pareiškėjai pastarojoje byloje teigia, kad dėl ilgai trukusių procesų negalėjo naudotis savo nuosavybe, todėl patyrė nuostolių.

Paminėtina, kad Teismas, perduodamas Vyriausybei 6 teisėjų peticijas, klausė, ar dėl tariamai per ilgai užsitęsusių bylų nagrinėjimo pareiškėjai turėjo Konvencijos 13 straipsnyje nustatytą veiksmingą vidaus teisinės gynybos priemonę, ir jeigu taip, ar jie tokia priemone pasinaudojo. Atkreiptinas dėmesys, kad Teismas vis dar nėra aiškiai pasisakęs, kad Lietuvoje yra veiksminga vidaus teisinės gynybos priemonė dėl užsitęsusių procesų, kuria pareiškėjai būtų privalu pasinaudoti prieš teikiant peticiją Teismui, nors Vyriausybė nuolat informuoja Teismą apie besiplėtojančią 2007 m. aiškiai suformuotą Lietuvos teismų praktiką, pagal kurią žala dėl pernelyg ilgų procesų yra atlyginama.

Vyriausybei perduota nauja byla dėl CŽV pareigūnų tariamai vykdyto asmens slapto perdavimo ir kalinimo Lietuvoje (Konvencijos 3, 5, 8, 13 straipsniai): Abu Zubaydah, (peticijos Nr. 46454/11).

Šioje byloje Teismas vertins, ar JAV centrinės žvalgybos pareigūnai kada nors vykdė slaptą pareiškėjo perdavimą į Lietuvą ir (ar) iš jos. Remdamasis pareiškėjo atstovų pateiktais dokumentais ir teiginiais bei darydamas prielaidą, kad pareiškėjas buvo kalinamas Lietuvoje, Teismas vertins, ar laisvės iš pareiškėjo atėmimas atitiko Konvencijos 5 straipsnio reikalavimus, o kalinimas neprilygo nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui. Pastebėtina, kad Teismas ypatingą dėmesį skiria ikiteisminiam šios bylos tyrimui Lietuvoje, todėl Vyriausybė yra įpareigota išsamiai aprašyti tyrimo eigą, priimtus atitinkamus procesinius sprendimus ir pan. Teismas taip pat vertins, ar pareiškėjas turėjo galimybę Lietuvoje pasinaudoti veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 13 straipsnį¹⁸.

Plačiau žr. 4 priedą – *Vyriausybei 2012 m. perduotų bylų ir bylų, kuriose 2012 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė*, 36 p.).

IV. VEIKLA SIEKiant STIPRINTI EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ IR ĮGYVENDINTI KONVENCIJOS NUOSTATAS LIETUVOJE

2012 m. balandį įvyko aukščiausio lygio Europos Tarybos konferencija Braitone (Jungtinė Karalystė)¹⁹, kurios priimtoje deklaracijoje įtvirtinanti konkretūs pasiūlymai dėl Teismo ateities, ypatingą dėmesį skiriant Konvencijos įgyvendinimo stiprinimui nacionaliniame lygmenyje. Konvencijos įgyvendinimo veiksmingumo didinimo nacionaliniu lygmeniu svarba buvo pabrėžta ir dviejose ankstesnėse aukšto lygio konferencijose, įvykusiose 2010 m. Interlakene (Šveicarija)²⁰ ir 2011 m. Izmyre (Turkija)²¹. Braitono deklaracijoje valstybėms, Konvencijos dalyvėms, yra pasiūlyta imtis konkrečių priemonių Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu ir Teismo sprendimų vykdymo srityje, kurių didžioji dalis yra tiesiogiai susijusi su Konvencijos pažeidimų

¹⁸ Teisme yra nagrinėjamos dar 2 su CŽV pareigūnų tariamai vykdyto slapto asmenų perdavimu ir kalinimu susijusios bylos prieš Rumuniją ir Lenkiją.

¹⁹ Siekiant supažindinti valdžios institucijas ir visuomenę su reikšmingais sprendimais, priimtais dėl EŽTT ateities Braitono aukščiausiojo lygio konferencijoje, 2012 m. balandžio 20 d. priimta Braitono deklaracija buvo išversta į lietuvių kalbą ir patalpinta Teisingumo ministerijos tinklapiu skyriuje „Atstovavimas EŽTT“.

²⁰ 2010 m. vasario 19 d. Interlakeno konferencijoje priimta deklaracija buvo patvirtintas Veiksmų planas, kuriame numatyta priemonė tinkamai įgyvendinti Konvenciją nacionaliniu lygmeniu įvairiais aspektais (t. y. buvo įvertinta, kad visose valstybėse Konvencijos dalyvėse ji nėra įgyvendinama pakankamai gerai). Iki 2011 m. pabaigos visos Europos Tarybos valstybės turėjo pateikti ataskaitą apie tai, kaip vykdo Interlakeno Veiksmų planą.

²¹ 2011 m. Izmyro deklaracijoje valstybės Konvencijos dalyvės paragintos skirti visą reikiamą dėmesį nacionalinių ataskaitų rengimui dėl atitinkamų Interlakeno deklaracijos dalių.

prevencija. Vyriausybės atstovės veikloje, skirtoje Konvencijos pažeidimų prevencijai, buvo siekiama atsižvelgti į pateiktas rekomendacijas. Atkreiptinas dėmesys, kad nors daugelį Konvencijos įgyvendinimo problemų Lietuvoje galima išspręsti tinkamu Konvencijos ir ją aiškinančios EŽTT praktikos taikymu, siekiant padidinti Konvencijos įgyvendinimo veiksmingumą būtinos ir teisinio reguliavimo korekcijos, reikšmingos sisteminei galimų Konvencijos pažeidimų prevencijai Lietuvoje, ne kartą siūlytos ankstesnių metų Vyriausybės atstovės ataskaitose ir vis dar neįgyvendintos.

Konvencijos pažeidimų prevencijos procesui reikšmingos teisėkūros iniciatyvos

Apibendrinant išskirtini keli Konvencijos pažeidimų tinkamos prevencijos proceso užtikrinimo aspektai, pabrėžti ir Braitono deklaracijoje, ir su jais susijusios neįgyvendintos teisėkūros iniciatyvos²²:

1) įstatymų projektų atitiktis su Konvencija išankstinis derinimas pagal Braitono deklaraciją vertinamas kaip prioritetinga Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu priemonė, siekiant užtikrinti, kad politikos kryptys ir teisės aktai visiškai atitiktų Konvenciją.

Šiame kontekste primintina, kad iki šiol neįsigaliojęs dar 2010 m. Seimui pateiktas Teisėkūros pagrindų įstatymo projektas (priimtas 2012 m.), kurio 9 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad išvadas dėl rengiamų teisės aktų projektų atitiktis *inter alia* Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimams teikia Vyriausybės įgaliotos institucijos²³;

2) Braitono deklaracijoje valstybės raginamos svarstyti bendro ar specialaus pobūdžio naujų vidaus teisinės gynybos priemonių pažeistoms teisėms ir laisvėms pagal Konvenciją ginti sukūrimo klausimą;

Šiuo požiūriu toliau svarstyti galimybė įgyvendinti Lietuvos Respublikos Seimo 2007 m. patvirtintą Individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimo koncepciją. Siekiant užkirsti kelią ilgiems procesams, reikėtų įtvirtinti ir pirmiau minėtas kompensacinio pobūdžio priemones, *expressis verbis* numatant asmens teisę į nuostolių dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo ar bylos teismo nagrinėjimo trukmės atlyginimą²⁴ (žr. 15–16 p. pirmiau). Kaip viena iš kitokio pobūdžio priemonių paminėtina galimybė teikti grupės ieškinį: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. patvirtintos Grupės ieškinio koncepcijos pagrindu jau yra parengti atitinkami įstatymų projektai ir Teisingumo ministerijos teikimu įtraukti į Vyriausybės siūlymus dėl Lietuvos Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programos (2013 m. vasario 20 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 164);

3) Braitono deklaracijoje valstybės raginamos plėtoti galimybes ir mechanizmus nacionaliniu lygmeniu užtikrinti greitą Teismo sprendimų vykdymą, įskaitant Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. 2008(2) įgyvendinimą, ir dalintis gerąja praktika šioje srityje;

²² Visos minėtos teisėkūros iniciatyvos 2011 m. gruodžio mėn. buvo pristatytos Lietuvos ataskaitoje Europos Tarybai apie Interlakeno deklaracijos įgyvendinimą kaip nacionalinės Interlakeno deklaracijos Veiksmų plano įgyvendinimo priemonės.

²³ Pastebėtina, kad 2012 m. rugsėjo 18 d. priimtas Teisėkūros pagrindų įstatymas (Valstybės žinios, Nr. 2012, Nr. 110-5564), pagal kurio 26 straipsnį šis įstatymas, išskyrus 25 ir 28 straipsnius, įsigalioja 2014 m. sausio 1 d.

²⁴ Ankstesnėse Vyriausybės atstovės ataskaitose, taip pat ir šioje pabrėžiama, kad pernelyg ilga bylų nagrinėjimo trukmė išlieka viena iš dažniausiai pasikartojančių EŽTT konstatuojamų pažeidimų bylose prieš Lietuvą priešasčių. Primintina, kad byloje *Šulcas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 35624/04) EŽTT 2010 m. sausio 5 d. sprendime konstatuotas ne tik Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės, bet ir Konvencijos 13 straipsnio pažeidimas, nes Lietuvoje nebuvo veiksmingos priemonės skūstis dėl pernelyg ilgos baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmės.

Pastebėtina, kad šiuo metu Lietuvos teisės aktuose Teismo sprendimų vykdymas, išskyrus teisingo atlyginimo sumokėjimą, nėra reglamentuotas²⁵. Siekiant sudaryti prielaidas efektyviau ir sparčiau vykdyti Teismo sprendimus, Teisingumo ministerija, bendradarbiaudama su Vyriausybės atstove, dar 2010 m. buvo parengusi Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo 2 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 5³ straipsniu įstatymo projektą, kuriame siūloma įtvirtinti Teismo sprendimų vykdymo visuotinį privalomumą valstybės ir savivaldybės institucijoms ar įstaigoms pagal jų kompetenciją; numatyti Teismo sprendimų vykdymo priemonių galimus būdus ir jų nustatymo tvarką, taip pat reglamentuoti Teismo sprendimų koordinavimą, numatyti galimybę sumokėti kompensaciją, jei byla Teisme užbaigiama Vyriausybei pateikus vienašalę deklaraciją, kuris Vyriausybei taip ir nebuvo pateiktas. Atkreiptinas dėmesys, kad į Teisingumo ministerijos pasiūlymus Vyriausybės 2012–2016 m. programos įgyvendinimo prioritetinėms priemonėms yra įtraukta priemonė, pagal kurią numatoma „išanalizuoti Lietuvos teisės aktus, susijusius Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymu, prireikus parengti projektus teisės aktų pakeitimų, kurių siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins tinkamą Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymą“;

4) Prie Konvencijos pažeidimų prevencijos procesui reikšmingų teisėkūros iniciatyvų priskirtinos ir visos iki šiol neįgyvendintos teisėkūros iniciatyvos, susijusios su EŽTT sprendimų byloje prieš Lietuvą vykdymu (žr. 13–16 p. pirmiau).

Bendradarbiavimas su kitomis valdžios institucijomis

2012 m. įvairių valstybės institucijų prašymu formaliai ir neformaliai ne kartą buvo teikiama nuomonė ir konsultacijos dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties Konvencijai bei teisės taikymo procese iškilusių klausimų Konvencijos požiūriu.

Kaip ir anksčiau, 2012 m. ypatingas dėmesys buvo skiriamas konstruktyvaus bendradarbiavimo su Lietuvos teismais stiprinimui, siekiant užtikrinti kuo veiksmingesnį Konvencijos nuostatų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Tęsiama Vyriausybės atstovės susitikimų su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo teisėjais praktika. Paminėtina, kad 2012 m. balandžio 26 d. Vyriausybės atstovė surengė apskritojo stalo diskusiją „Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos plėtra ir jos įtaka Lietuvos teismų praktikai“, kurioje dalyvavo EŽTT teisėja D. Jočienė ir Lietuvos teisminių institucijų atstovai – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Vyriausiojo administracinio teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėjai.

Nuo 2010 m. Vyriausybės atstovė periodiškai informuoja Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą apie naujas ar besitęsiančias Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemas, Teismo priimtus sprendimus byloje prieš Lietuvą, jų vykdymo problematiką ir kitus susijusius klausimus. 2012 m. birželio 13 d. šiems klausimams aptarti buvo surengtas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto išplėstinis posėdis, kuriame, be pirmiau minėtų klausimų, buvo aptariama ir asmenų, turinčių psichikos sutrikimų, teisių įgyvendinimo problematika.

²⁵ Galiojančioje Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo redakcijoje kaip Teismo sprendimų vykdymas yra numatytas tik atitinkamų Teismo priteistų sumų sumokėjimas. Jokie kiti Teismo sprendimų vykdymo būdai minėtame įstatyme nėra numatyti. 2008 m. pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme nuostatai, *inter alia* papildomai įgaliojant Vyriausybės atstovą, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis koordinuoti Teismo sprendimų vykdymą ir suteikiant teisę prireikus imtis ar inicijuoti atitinkamus veiksmus šioje srityje.

Konvencijos ir Teismo praktikos žinomumo didinimas

2012 m. ypatingas dėmesys buvo skirtas Konvencijos bei Teismo praktikos žinomumo didinimui. Siekiant kuo platesnės ir išsamesnės informacijos apie procesą EŽTT ir peticijų priimtumo kriterijus sklaidos bei atsižvelgiant į Braitono deklaracijos rekomendaciją, buvo išverstas EŽTT kanceliarijos parengtas Praktinis priimtumo kriterijų vadovas ir paskelbtas Teisingumo ministerijos tinklalapio skyriuje „Atstovavimas EŽTT“ ir EŽTT tinklalapyje. Baigiamas rengti ir Teismo Reglamento vertimas į lietuvių kalbą, kurį taip pat ketinama paskelbti minėtame puslapyje. Toliau dirbama siekiant užtikrinti Teismo sprendimų ir nutarimų byloje prieš Lietuvą vertimo į lietuvių kalbą ir skelbimo tęstinumą. Per Nacionalinę teismų administraciją nuolat teikiama informacija visiems Lietuvos teismams, taip pat kitoms su Teisme išnagrinėtomis bylomis susijusioms valstybės ir savivaldybių institucijoms apie visus Teismo 2012 m. priimtus sprendimus bei nutarimus dėl priimtumo byloje prieš Lietuvą kartu su jų vertimais į lietuvių kalbą bei aiškinamaisiais raštais. Informacija apie Teismo priimtus sprendimus ir nutarimus byloje prieš Lietuvą bei apie naujai perduotas Teismo bylas, taip pat Teismo 2012 m. priimti sprendimai ir nutarimai buvo paskelbti Teisingumo ministerijos tinklalapio skyriuje „Atstovavimas EŽTT“. 2012 m. spalio 8 d., įgyvendinant Europos Tarybos HELP programą, Seime įvyko seminaras „Teisė į teisingą teismą: EŽTT ir Lietuvos jurisprudencija“ (rengėjai: Lietuvos advokatūra, Seimo Žmogaus teisių komitetas, Teisėjų taryba, Generalinė prokuratūra); Vyriausybės atstovė parengė pranešimą ir dalyvavo diskusijose. 2013 m. gegužės mėn. kartu su Teisingumo ministerija ir Teisėjų taryba planuojama surengti tarptautinę konferenciją EŽTK įgyvendinimo aktualijų klausimais.

Dalyvavimas svarstant ir rengiant galimus pasiūlymus dėl Konvencijos sistemos reformos ir Teismo ateities įgyvendinant Interlakeno, Izmyro ir Braitono deklaracijas

Vyriausybės atstovė, dalyvaudama Europos Tarybos Žmogaus teisių koordinavimo komitete (CDDH), siekė, kad šio komiteto priimti ar aprobuoti dokumentai dėl geresnio Konvencijos įgyvendinimo užtikrinimo bei numatomų ilgalaikių ir trumpalaikių Konvencijos sistemos reformų atitiktų Lietuvos prioritetus žmogaus teisių apsaugos srityje. Bendradarbiauta su Lietuvos Respublikos nuolatine atstovybe prie Europos Tarybos bei Užsienio reikalų ministerija teikiant ekspertines pastabas bei pasiūlymus svarstant įvairius žmogaus teisių klausimus Europos Tarybos institucijose. Vyriausybės atstovė taip pat aktyviai bendradarbiavo su Teisingumo ir Užsienio reikalų ministerijomis rengiant Lietuvos poziciją dėl 2012 m. balandį įvykusios aukščiausio lygio konferencijos Braitone. Braitono deklaracijos pagrindu rengiami Konvencijos sistemą tobulinantys tarptautinių sutarčių (Konvencijos 15 ir 16 protokolų) projektai, kuriuose numatoma įvesti EŽTT konsultacinių nuomonių institutą, suteikiant galimybes aukščiausiųjų instancijų nacionaliniams teismams kreiptis į EŽTT svarbiais Konvencijos taikymo ir aiškinimo klausimais, taip pat šiek tiek keičiamos kai kurios Konvencijos mechanizmo nuostatos.

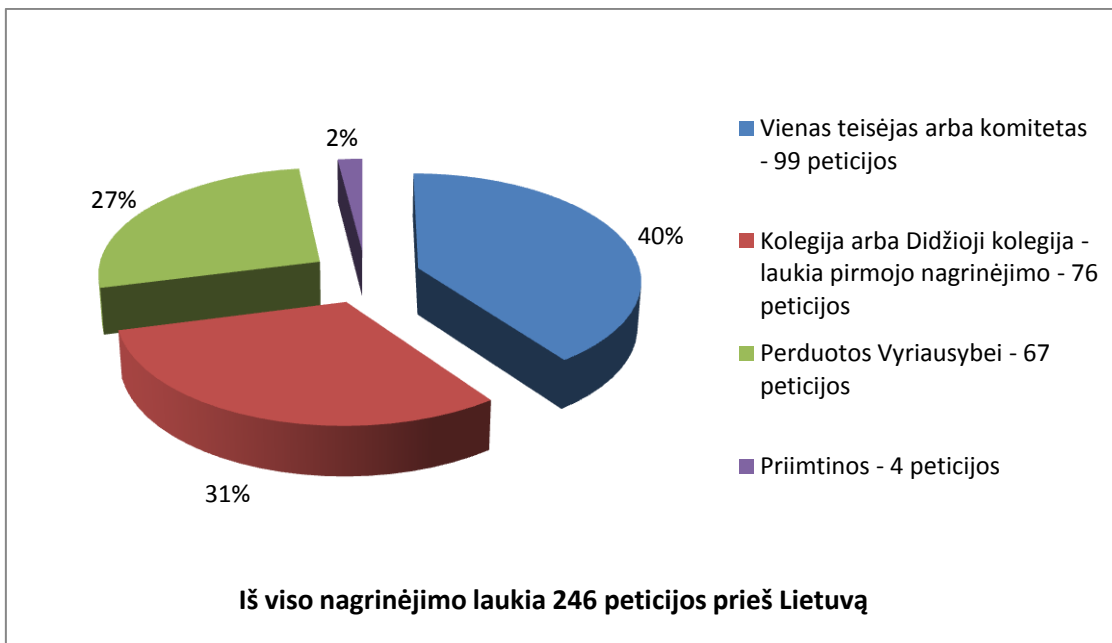
Tikimasi, kad artimiausioje ateityje Konvencijos įgyvendinimui Lietuvoje bus skirta daugiau dėmesio, šioje srityje konstruktyviai ir sutelktai bendradarbiaujant visoms valdžios institucijoms: tiek formuojant valstybės politiką ir prioritetus, tiek vykdant konkrečius Teismo sprendimus, tiek stiprinant Konvencijos pažeidimų prevenciją ir toliau siekiant veiksmingesnio jos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu.

Petichijos pagal gyventojų skaičių*

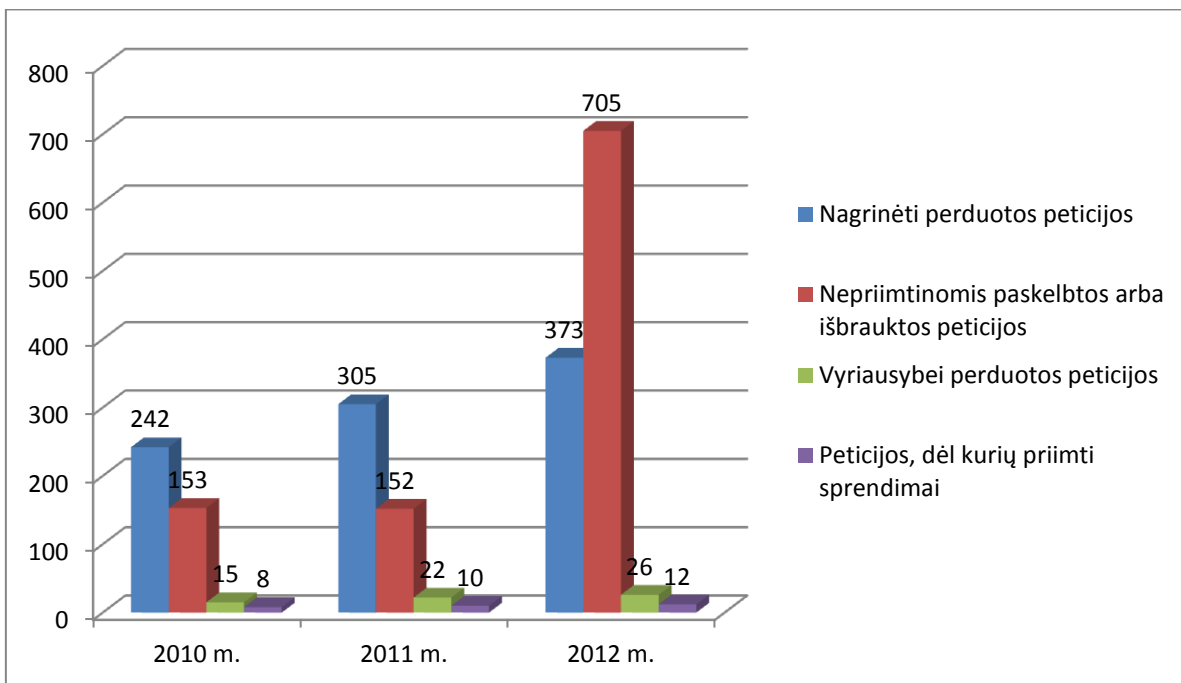
Valstybė	Teisme gautos ir perduotos nagrinėti petichijos				Gyventojai (1 000)				Petichijos 10 000 gyventojų			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Albanija	99	96	85	111	3 185	3 185	2 832	3 195	0,31	0,30	0,30	0,35
Airija	62	62	54	55	4 450	4 468	4 570	4 583	0,14	0,14	0,12	0,12
Andora	6	8	8	6	87	85	85	85	0,69	0,94	0,94	0,71
Armėnija	125	197	173	238	3 238	3 249	3 263	3 274	0,39	0,61	0,53	0,73
Austrija	410	439	387	376	8 355	8 375	8 404	8 443	0,49	0,52	0,46	0,45
Azerbaidžanas	361	337	527	342	8 897	8 998	9 111	9 235	0,41	0,37	0,58	0,37
Belgija	256	304	252	268	10 753	10 840	11 001	11 041	0,24	0,28	0,23	0,24
Bosnija ir Hercegovina	621	658	508	430	3 844	3 844	3 843	3 829	1,62	1,71	1,32	1,12
Bulgarija	1 194	1 348	1 200	1 276	7 607	7 564	7 369	7 327	1,57	1,78	1,63	1,74
Čekija	726	606	522	547	10 468	10 507	10 487	10 505	0,69	0,58	0,50	0,52
Danija	63	96	111	103	5 511	5 535	5 561	5 581	0,11	0,17	0,20	0,18
Estija	204	265	346	301	1 340	1 340	1 340	1 340	1,52	1,98	2,58	2,25
Graikija	518	585	668	722	11 260	11 605	11 310	11 291	0,46	0,52	0,59	0,64
Gruzija	2 122	375	395	367	4 385	4 436	4 469	4 498	4,84	0,85	0,88	0,82
Islandija	10	15	10	10	319	318	318	320	0,31	0,47	0,31	0,31
Ispanija	641	689	807	694	45 828	45 989	46 153	46 196	0,14	0,15	0,17	0,15
Italija	3 624	3 852	4 714	3 253	60 045	60 340	60 626	60 821	0,60	0,64	0,78	0,53
Jungtinė Karalystė	1 133	2 766	1 547	1 734	61 595	62 027	62 499	62 990	0,18	0,45	0,25	0,28
Juodkalnija	269	305	314	180	630	616	618	618	4,27	4,95	5,08	2,91
Kipras	59	118	69	79	797	819	840	862	0,74	1,44	0,82	0,92
Kroatija	755	992	1 192	1 912	4 435	4 426	4 412	4 398	1,70	2,24	2,70	4,35
Latvija	326	271	291	286	2 261	2 248	2 075	2 042	1,44	1,21	1,40	1,40
Lenkija	4 986	5 777	5 023	4 077	38 136	38 167	38 530	38 538	1,31	1,51	1,30	1,06
Lichtenšteinas	14	15	9	16	36	36	36	36	3,92	4,17	2,50	4,44
Lietuva	261	242	305	373	3 350	3 329	3 053	3 008	0,78	0,73	1,00	1,24
Liuksemburgas	29	44	24	31	493	502	512	525	0,59	0,88	0,47	0,59
Buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija	489	422	376	354	2 049	2 053	2 057	2 060	2,39	2,06	1,83	1,72
Malta	14	23	22	26	414	414	415	416	0,34	0,56	0,53	0,63
Moldova	1 322	945	1 021	938	3 568	3 564	3 560	3 560	3,71	2,65	2,87	2,63
Monakas	9	13	8	5	33	33	33	36	2,73	3,94	2,42	1,39
Norvegija	79	86	155	101	4 799	4 858	4 920	4 986	0,16	0,18	0,32	0,20
Nyderlandai	500	727	800	675	16 486	16 575	16 656	16 730	0,30	0,44	0,48	0,40
Portugalija	152	186	164	217	10 627	10 638	10 572	10 542	0,14	0,17	0,16	0,21
Prancūzija	1 589	1 619	1 598	1 347	64 350	64 694	65 048	65 398	0,25	0,25	0,25	0,21
Rumunija	5 260	5 992	5 130	6 790	21 499	21 462	21 414	21 356	2,45	2,79	2,40	3,18
Rusija	13 666	14 309	12 455	10 755	141 904	141 915	142 857	143 056	0,96	1,01	0,87	0,75
San Marinas	2	4	0	1	31	31	32	32	0,65	1,29	0,00	0,31
Serbija	1 576	1 566	3 726	4 900	7 335	7 307	7 276	7 241	2,15	2,14	5,12	6,77
Slovakija	569	568	553	531	5 412	5 425	5 392	5 404	1,05	1,05	1,03	0,98
Slovėnija	598	837	424	422	2 032	2 047	2 050	2 055	2,94	4,09	2,07	2,05
Suomija	489	377	432	317	5 326	5 351	5 375	5 401	0,92	0,70	0,80	0,59
Švedija	367	901	1 942	545	9 256	9 341	9 416	9 483	0,40	0,96	2,06	0,57
Šveicarija	471	368	358	325	7 702	7 786	7 870	7 955	0,61	0,47	0,45	0,41
Turkija	4 474	5 821	8 668	9 098	71 517	72 561	73 723	74 724	0,63	0,80	1,18	1,22
Ukraina	4 693	3 962	4 618	7 796	45 963	45 783	45 598	45 453	1,02	0,87	1,01	1,72
Vengrija	449	436	656	738	10 030	10 014	9 986	9 958	0,45	0,44	0,66	0,74
Vokietija	1 515	1 683	1 758	1 494	82 002	81 802	81 752	81 844	0,18	0,21	0,22	0,18
Viso	57 157	61 307	64 405	65 162	813 640	816 202	819 319	822 271	0,70	0,75	0,79	0,79

* Parengta pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo oficialioje interneto svetainėje pateikiamus 2012 m. statistinius duomenis, http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/9113BE4E-6682-41D4-9F8B-0B29950C8BD4/0/Analysis_Statistics_2012_ENG.pdf.

Šiuo metu nagrinėjamos bylos prieš Lietuvą pagal proceso stadiją ir Teismo sudėtį

Pagrindiniai procesiniai veiksmai nagrinėjant petichijas

**TEISMO 2012 M. PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ, KURIAIS
BUVO UŽBAIGTAS TEISMINIS PROCESAS BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ, APŽVALGA**

I. Sprendimai, kuriais Teismas nenustatė nė vieno Konvencijos pažeidimo:

1. Varapnickaitė-Mažylienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 20376/05), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) – pareiškėja skundėsi, kad „Lietuvos aide“ išspausdintame straipsnyje Vilniaus miesto savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnyba atskleidė žeminančią informaciją apie jos privatų gyvenimą ir nepilnamečio sūnaus sveikatą.

Teismas konstatavo, kad iš straipsnyje pateiktos informacijos nebuvo įmanoma identifikuoti nei pareiškėjos, nei jos sūnaus; buvo pateikta tik bendro pobūdžio informacija apie problemas, su kuriomis susiduria Vaiko teisių apsaugos tarnyba ir tarp kitko paminėta byla dėl pareiškėjos sūnaus amžiaus berniuko gyvenamosios vietos nustatymo. Nei pareiškėjos, nei jos sūnaus, nei jo tėvo vardai ir pavardės nebuvo paminėti; nebuvo naudojami net inicialai. Nors buvo paminėta berniuko diagnozė, Teismo nuomone, vien iš tokios informacijos pareiškėjos sūnų galėjo atpažinti nebent teismo procese dalyvaujantys asmenys. Pareiškėjos teiginius išnagrinėjo ir atmetė nacionaliniai teismai; straipsnyje nebuvo nurodyta pareiškėjos darbovietė, profesija, užimamos pareigos, išvaizda ar pan. Be to, Teismas atsižvelgė į ta, kad kai kuriuos faktus apie asmeninį savo gyvenimą ir sūnaus sveikatą pareiškėja jau buvo anksčiau pati atskleidusi žiniasklaidai. Todėl Teismas konstatavo, kad nebuvo įmanoma atpažinti pareiškėjos ar jos sūnaus ir **Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.**

- b. Konvencijos 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) – anot pareiškėjos, Lietuvos teismai tinkamai neapgynė jos teisės į privataus gyvenimo apsaugą. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos teisės aktuose buvo įtvirtinta galimybė tokio pobūdžio teises ginti teisme ir pareiškėja šia galimybe pasinaudojo – jos bylą išnagrinėjo trijų instancijų teismai. Vien dėl to, kad byla nebuvo išspręsta jos naudai, nereiškia, kad priemonė buvo neveiksminga.

Teismas taip pat pasisakė dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atskirosios nutarties, kuri buvo skirta atkreipti dėmesį į problemą ir užkirsti kelią galimiems teisės pažeidimams ateityje. Šiuo aspektu Teismas priminė savo išvadą, kad pareiškėja neįrodė buvusi Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo auka.

Dėl pareiškėjos skundo, kad apylinkės teismas atsisakęs iškviesti tris pareiškėjos nurodytus liudytojus Teismas sutiko su apygardos teismo vertinimu, kad dviejų asmenų parodymų reikšmė abejotina, o trečiąjį pareiškėja atsisakė nurodyti. Be to, šį skundą pareiškėja pateikė tik atsikirsdama į Vyriausybės pastabas, bet nekėlė jo pirminėje peticijoje.

Taigi šią peticijos dalį Teismas paskelbė **aiškiai nepagrįsta ir atmetė** kaip nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

2. Silickienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 20496/02), 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėja skundėsi dėl tariamų procesinių pažeidimų nagrinėjant baudžiamąją bylą, kurioje priimtame nuosprendyje nustatyta, kad pareiškėjos velionis vyras padaręs „nusikalstamus veiksmus“, ir kurio pagrindu konfiskuota dalis jos nuosavybės. Pagrindinis pareiškėjos argumentas buvo tai, kad baudžiamojoje byloje ji nebuvo savarankiška proceso dalyvė ir pagal galiojusias teisės nuostatas neturėjo atitinkamų procesinių teisių. Teismas padarė išvadą, kad šios bylos aplinkybėmis pareiškėjai buvo suteiktos tinkamos ir pakankamos galimybės turto konfiskavimo klausimą išspręsti teisme, todėl **Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista**.
- b. Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis (nekaltumo prezumpcija) – nagrinėdamas pareiškėjos skundą, kad konfiskavus jos turtą ji esą buvo priversta prisiimti baudžiamąją atsakomybę už savo velionio vyro padarytas veikas, nors jis nebuvo nuteistas, Teismas įvertino tai, kad Kauno apygardos teismo 2004 m. sausio 22 d. nuosprendžiu trys pareiškėjos sutuoktinio bendrininkai buvo nuteisti už dalyvavimą nusikalstamame susivienijime kartu su juo; ši teismo išvada patvirtinta apeliacinės ir kasacinės instancijos teismų. Konfiskuotas J. Silickienės turtas buvo įgytas lėšomis, gautomis ne tik iš jos sutuoktinio, bet viso nusikalstamo susivienijimo padarytų nusikalstamų veikų. Dalies pareiškėjos turto konfiskavimas nebuvo susijęs su kaltės nustatymu ir negalima teigti, kad ji buvo nubausta už savo velionio sutuoktinio nusikaltimus, todėl Teismas nusprendė, kad **nebuvo pažeista ir Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis**.
- c. Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) – pareiškėja skundėsi, kad konfiskavus jos turtą buvo pažeistos jos nuosavybės teisės. Teismas nusprendė, kad pareiškėjos turto konfiskavimas atitiko teisėtumo ir proporcingumo reikalavimus bei šios bylos aplinkybėmis buvo svarbi ir tinkama kovos su organizuotu nusikalstamumu priemonė, todėl **1 Protokolo 1 straipsnis nebuvo pažeistas**.

3. *Liuzia prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13472/06), 2012 m. liepos 31 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalis – pareiškėjas skundėsi, kad buvo neteisėtai sulaikytas ir paguldytas į psichiatrijos įstaigą. Taip pat jis teigė, kad teismai savavališkai sugriežtino jo laikymo psichiatrijos įstaigoje sąlygas. Teismas šiuos skundus išnagrinėjo pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį ir nusprendė, kad pareiškėjo sulaikymas atitiko Konvencijoje nustatytus reikalavimus, o pritaikytos priverčiamosios medicinos priemonės taip pat buvo pagrįstos ir teisėtos, jų tinkamumas ir būtinybė jas taikyti peržiūrima periodiškai; todėl **Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista**.
- b. Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis – pareiškėjas skundėsi, kad nebuvo tinkamai informuotas apie jam pareikštus įtarimus. Šį skundą Teismas **pripažino aiškiai nepagrįstu ir atmetė pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis**.
- c. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėjas skundėsi, kad pirmosios jo apklausos metu nebuvo suteikta teisinė pagalba, o prisipažinimas dėl nusikalstamos veikos padarymo išgautas prievarta. Išnagrinėjęs šiuos skundus Teismas nenustatė Konvencijos pažeidimų požymių, todėl juos taip pat **pripažino aiškiai nepagrįstais ir atmetė pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis**.
- d. Kiti skundai – pareiškėjas taip pat skundėsi dėl tariamo susirašinėjimo su įvairiomis institucijomis suvaržymo; Teismas nenustatė jokių Konvencijos ar jos Protokolų

pažeidimų požymių ir šią peticijos dalį **atmetė kaip aiškiai nepagrįstą pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.**

4. Dachnevič prieš Lietuvą (peticijos Nr. 41338/06), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėja, be kita ko, remdamasi ir Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas) skundėsi, kad Lietuvos teismuose sprendžiant civilinę bylą pagal jos ieškinį dėl turtinės ir neturtinės žalos, patirtos dėl vaikaičio žūties, atlyginimo, buvo pažeisti procesiniai šalių lygybės bei rungimosi principai. Pareiškėjos teigimu, dėl savo amžiaus, silpnos sveikatos, lietuvių kalbos nemokėjimo, teisinių dalykų neišmanymo ir dėl to, kad jai neatstovavo advokatas, ji negalėjo veiksmingai pasinaudoti visomis įmanomomis teisinėmis priemonėmis, įrodinėdama savo ieškinio pagrįstumą. Teismas pareiškėjos skundus išnagrinėjo pagal Konvencijos 6 straipsnį ir padarė išvadą, kad jos teiginiai nepagrįsti; pareiškėjai buvo sudaryta galimybė veiksmingai įrodinėti savo ieškinio pagrįstumą Lietuvos teismuose ir užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas. Todėl konstatuota, kad **Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.**

5. Tautkus prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29474/09), 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas) – pareiškėjas skundėsi, kad valstybė nesugebėjo apsaugoti jo fizinės gerovės nuo kitų kalinių smurto laisvės atėmimo įstaigoje, todėl jis buvo sumuštas ir patyrė sunkių sužalojimų. Teismas atsižvelgė į tai, kad užpuolimas buvo spontaniškas ir pareigūnai negalėjo jo numatyti, bet laiku sukontroliavo, be to, incidentas buvo ištirtas ir nustatytas kaltininkas, pareiškėjui suteikta reikalinga medicinos pagalba. Todėl **nebuvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis.**
- b. Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) – pareiškėjas skundėsi, kad Lietuvos teismai buvo šališki, neteisingai taikė ir aiškino valstybės civilinę atsakomybę reglamentuojančias teisės nuostatas, todėl nebuvo apgintos jo teisės; Teismas laikėsi nuomonės, kad šie **teiginiai yra tapatūs pateiktiesiems pagal Konvencijos 3 straipsnį, todėl jų priimtumas ir esmė atskirai nenagrinėtini.**

II. Sprendimai, kuriais nustatytas bent vienas Konvencijos pažeidimas:

1. Česnulevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 13462/06), 2012 m. sausio 10 d. sprendimas (kolegija).

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 2 straipsnio (teisė į gyvybę) materialusis ir procesinis aspektai – pareiškėjas tvirtino, kad valstybė neįvykdė pozityviųjų savo pareigų, nes nesugebėjo užkirsti kelio jo sūnaus mirčiai laisvės atėmimo įstaigoje; be to, jo mirties aplinkybės nebuvo tinkamai ištirtos, nenustatyti ir nenubausti kalti asmenys.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- **Konvencijos 2 straipsnio pažeidimas materialiuoju ir procesiniu aspektu dėl neužtikrinto pareiškėjo sūnaus saugumo laisvės atėmimo įstaigoje, lėmusio jo mirtį, ir netinkamai atlikto tyrimo;**
- Priteista **30 000 eurų neturtinei ir 2 015 eurų turtinei žalai** atlyginti bei **770 eurų bylinėjimosi išlaidoms** padengti.

2. Butkevičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 23369/06), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas (komitetas)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėjas skundėsi, kad baudžiamojo proceso kuriame jis buvo pripažintas civiliniu ieškovu, trukmė neatitiko kuo trumpiausio bylos nagrinėjimo reikalavimo: šį skundą Teismas paskelbė **priimtiniu**;
- b. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis – dėl tariamo bylą nagrinėjusių teisėjų šališkumo ir dėl to, kad suėjus ieškinio senaties terminui nebegalėjo ginti savo teisių; šiuos skundus Teismas **atmetė dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeista Konvencijos **6 straipsnio 1 dalis** (teisė į bylos nagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką), nes baudžiamojo proceso trukmė buvo pernelyg ilga; bylos nagrinėjimas užtruko dėl valstybės institucijų delsimo ir neveiklumo: byla tris kartus buvo grąžinta tyrimui papildyti, ekspertizei atlikti ir dėl procesinių pažeidimų; pats Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad valstybė prisidėjo prie proceso trukmės.
- Priteista **4 800 eurų neturtinei** žalai atlyginti. Pareiškėjo reikalavimas atlyginti bylinėjimosi išlaidas buvo atmestas dėl nepateiktų įrodymų.

3. D. D. prieš Lietuvą (peticijos Nr. 13469/06), 2012 m. vasario 14 d. sprendimas (kolegija).

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėja skundėsi, kad bylos dėl globėjo pakeitimo nagrinėjimas nebuvo teisingas, nes atsisakyti atnaujinti procesą, be to, ji pati negalėjo kreiptis dėl globėjo pakeitimo: šį skundą Teismas paskelbė **priimtiniu**;
- b. Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalis – skundas dėl tariamai neteisėto apgyvendinimo socialinės globos namuose: Teismas nustatė, kad pareiškėjos apgyvendinimas socialinės globos namuose buvo teisėtas ir būtinas, todėl **Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista**;
- c. Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis – pareiškėja skundėsi, kad būdama pripažinta neveiksnia neturėjo galimybės savarankiškai ginčyti teisme priverstinio savo hospitalizavimo: šį skundą Teismas paskelbė **priimtiniu**;
- d. Konvencijos 3 (kankinimo uždraudimas) ir 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) straipsniai – pareiškėja teigė, kad buvo pririšta prie lovos ir skundėsi bendromis gydymo sąlygomis bei prastu maistu: Teismas jos skundus išnagrinėjo pagal Konvencijos

3 straipsnį ir **atmetė juos kaip aiškiai nepagrįstus pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis;**

- e. Konvencijos 8 straipsnis – dėl susirašinėjimo cenzūravimo: skundas atmetas kaip aiškiai nepagrįstas; dėl pareiškėjos lankymo ribojimo: skundas **pripažintas aiškiai nepagrįstu ir atmetas;**
- f. Konvencijos 9 straipsnis (minties, sąžinės ir religijos laisvė) – pareiškėja skundėsi, kad Kėdainių socialinės globos namuose jai buvo trukdoma išpažinti religiją: Teismas šį skundą **atmetė kaip aiškiai nepagrįstą;**
- g. Konvencijos 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) – pareiškėjos teigimu, ji neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės dėl savo teisių pažeidimų: Teismas nusprendė, kad šis skundas **susijęs su jau išnagrinėtais skundais pagal Konvencijos 5 ir 6 straipsnius, todėl šio aspekto atskirai nenagrinėjo;**
- h. Konvencijos 2 straipsnis – pareiškėja teigė, kad dėl per didelių medikamentų dozių jos gyvybei gresia pavojus; 10 straipsnis (saviraiškos laisvė) – pareiškėja teigė, kad viena iš jos uždarymo psichiatrijos įstaigoje prižasčių buvo jos drąsi poetinė išraiška; nenurodydama jokio konkretaus Konvencijos straipsnio pareiškėja taip pat skundėsi, kad valstybės paskirtas globėjas pažeidė jos teises: išnagrinėjęs jam pateiktą medžiagą, Teismas nusprendė, kad pareiškėja nepateikė pakankamai įrodymų, pagrindžiančių jos teiginius, todėl šiuo skundus **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus;**
- i. Konvencijos 3 straipsnis – pareiškėja skundėsi tariamai neteisėtu priverstiniu hospitalizavimu ir gydymu konkrečiu laikotarpiu Kauno psichiatrijos ligoninėje: Teismas šį skundą **atmetė dėl praliesto šešių mėnesių termino pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.**

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeista Konvencijos **5 straipsnio** (teisė į laisvę ir saugumą) **4 dalis** dėl to, kad pareiškėja negalėjo savarankiškai kreiptis dėl globėjo pakeitimo;
- Pažeista Konvencijos **6 straipsnio** (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) **1 dalis** dėl to, kad procesinių pažeidimų nagrinėjant bylą dėl pareiškėjos globėjo pakeitimo.
- Priteista **8 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti ir **5 000 eurų bylinėjimosi išlaidoms** padengti; kiti pareiškėjos reikalavimai dėl teisingo atlyginimo atmesti.

4. Esertas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 50208/06), 2012 m. gegužės 31 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalis – pareiškėjas skundėsi, kad procesas buvo neteisingas, nes nacionaliniai teismai priėmė du skirtingus sprendimus bylose tarp tų pačių šalių, dėl tų pačių teisinių santykių ir faktinių aplinkybių.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeista Konvencijos **6 straipsnio 1 dalis** dėl teisinio tikrumo principo nepaisymo.

- Priteista **142,47 eurų turtinei, 4 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti ir **10,94 eurų bylinėjimosi išlaidoms** padengti; kiti pareiškėjo reikalavimai dėl teisingo atlyginimo atmesti.

5. Drakšas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 36662/04), 2012 m. liepos 31 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) – pareiškėjas ginčijo slapto jo telefoninių pokalbių pasiklausymo sankcionavimo, šios priemonės taikymo, ją taikant surinktos informacijos pavišinio teisėtumą. Teismas nusprendė, kad dėl slapto telefoninių pokalbių pasiklausymo sankcionavimo, šios priemonės taikymo ir ją taikant surinktos informacijos pavišinio Konstitucinio Teismo posėdžiuose Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas; skundą dėl informacijos nutekimo ir pavišinio žiniasklaidoje paskelbė **priimtinu**;
- Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) ir 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsniai – pareiškėjas skundėsi, kad neturėjo veiksmingos galimybės apskusti slaptą telefoninių pokalbių pasiklausymą. Teismas nusprendė kad šie skundai nagrinėtini pagal Konvencijos 13 straipsnį ir konstatavo, kad **dėl pareiškėjo neinformavimo apie šios priemonės sankcionavimą 13 straipsnis nebuvo pažeistas**; skundą dėl galimybės apskusti jos taikymo teisėtumą paskelbė **priimtinu**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeistas **Konvencijos 8 straipsnis** dėl valstybės institucijų negebėjimo tinkamai apsaugoti taikant operatyvinės veiklos priemonės surinktą informaciją apie pareiškėją;
- Pažeistas **Konvencijos 13 straipsnis** dėl nenumatytos operatyvinės veiklos priemonių taikymo teisėtumo teisminės kontrolės galimybės.
- Priteista **4 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti ir **2 000 eurų bylinėjimosi išlaidoms** padengti; kiti pareiškėjo reikalavimai dėl teisingo atlyginimo atmesti.

Atskirosios nuomonės:

Šioje byloje trys teisėjai pateikė atskirasias nuomones. Vieno teisėjo nuomone, Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas; kita teisėja teigė, kad, jos nuomone, nepagrįstai priteistas neturtinės žalos atlyginimas; trečiasis teisėjas išreiškė požiūrį, kad Konvencijos 8 straipsnis buvo pažeistas dar dviem aspektais.

6. Kasperovičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 54872/08), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas) – pareiškėjas tvirtino, kad jo kalinimo Anykščių rajono policijos komisariato areštiniėje sąlygos prilygo nežmoniškam ir orumą žeminančiam elgesiui: šis skundas paskelbtas priimtinu.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeistas Konvencijos 3 straipsnis – Teismas pripažino, kad pareiškėjas buvo kalinamas orumą žeminančiomis sąlygomis.

- Priteista **3 000 eurų neturtinei žalai** atlyginti; kitų reikalavimų dėl teisingo atlyginimo pareiškėjas nepateikė.

Atskirosios nuomonės:

Šioje byloje teisėja D. Jočienė pateikė iš dalies prieštaraujančią atskirąją nuomonę, nesutikdama su priteista suma, kuri, jos manymu, buvo neproporcingai didelė.

7. Venskutė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 10645/08), 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas (kolegija)

Pareiškėjos skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalis – pareiškėjos teigimu, jos laikinas sulaikymas buvo savavališkas: Teismas šį skundą paskelbė **priimtiniu**;
- b. Konvencijos 5 straipsnio 5 dalis – pareiškėja skundėsi, kad Lietuvos teismai atmetė jos civilinį ieškinį valstybei dėl žalos, patirtos dėl neteisėto sulaikymo, atlyginimo: Teismas nustatė, kad **minėta nuostata šios bylos aplinkybėmis pažeista nebuvo**.

Konstatuoti pažeidimai bei priteistas žalos atlyginimas:

- Pažeista Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis dėl savavališko pareiškėjos sulaikymo dėl to, kad kelias valandas pareiškėja buvo tardoma nefiksuojuant apklausos protokole.
- Priteista 7 500 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 2 000 eurų bylinėjimo išlaidoms padengti; pareiškėjos reikalavimai dėl turtinės žalos atlyginimo atmesti nenustačius priežastinio ryšio tarp konstatuoto pažeidimo ir teiginių dėl žalos.

III. Nutarimai dėl peticijų nepriimtimumo:

1. Jonika prieš Lietuvą (peticijos Nr. 25991/05), 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimas (kolegija).

Pareiškėjo skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (teisė į bylos išnagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką) – pareiškėjas tvirtino, kad jo baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmė buvo nepagrįstai ilga (beveik 9 metai): šį skundą Teismas paskelbė nepriimtiniu, kadangi, Lietuvos teismams priteisus žalos atlyginimą dėl pernelyg ilgo proceso, pareiškėjas pagal Konvencijos 34 straipsnį neb gali būti laikomas Konvencijos pažeidimo auka;
- b. Analogiškas skundas dėl kito baudžiamojo proceso trukmės **paskelbtas nepriimtiniu, kadangi pateiktas praleidus šešių mėnesių terminą**;
- c. Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1, 2 ir 3 dalys bei Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) – pareiškėjas skundėsi dėl įvairių savo suėmimo aspektų: Teismas šiuo skundus **paskelbė nepriimtinais, kadangi jie buvo pateikti praleidus šešių mėnesių terminą**;
- d. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis bei 3 dalies c ir d punktai – pareiškėjas teigė, kad nacionaliniai teismai neteisingai vertinę įrodymus nagrinėdami jo bylą, buvo pažeistos jo gynybos teisės dėl bendravimo su advokatu ribojimo, procesas buvęs neteisingas: šiuos skundus Teismas, vadovaudamasis Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalimis, **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus**;

- e. Konvencijos 6 straipsnis, 1 Protokolo 1 ir 3 straipsniai – pareiškėjas skundėsi dėl turto konfiskavimo, šmeižto spaudoje, negalėjimo balsuoti rinkimuose ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimo: Teismas šiuos skundus **paskelbė nepriimtinais dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo** pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

2. Lechouritou ir kiti prieš Vokietiją ir kitas 26 Europos Sąjungos valstybes nares (peticijos Nr. 37937/07), 2012 m. balandžio 3 d. nutarimas (komitetas)

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) – pareiškėjai skundėsi dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo nustatyta, jog Briuselio konvencija netaikoma ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl Vokietijos ginkluotųjų pajėgų karinių operacijų Graikijoje 1943 m., atlyginimo, pareiškėjų pareikštais Vokietijai Graikijos teismuose: Teismas konstatavo, kad šis **skundas aiškiai nepagrįstas**, nes nebuvo jokių požymių, jog Teisingumo Teismo sprendimas būtų buvęs šališkas ar nepagrįstas, ir **paskelbė jį nepriimtinu**.
- b. 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga) – pareiškėjai taip pat teigė, kad dėl Vokietijai taikomo imuniteto jie negali gauti žalos atlyginimo: Teismas, išnagrinėjęs jam pateiktą medžiagą ir atsižvelgęs į savo kompetenciją šiuos skundus taip pat **atmetė kaip aiškiai nepagrįstus**.

3. Cytacka ir kiti prieš Lietuvą (peticijos Nr. 53788/08), 2012 m. liepos 10 d. nutarimas (kolegija)

Pareiškėjų skundai (pagal Konvencijos ir Protokolų straipsnius):

- a. Konvencijos 6 (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 10 (saviraiškos laisvė) straipsniai kartu su 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas) – pareiškėjai skundėsi dėl draudimo vartoti lenkišką asmenvardžio formą oficialiame mokyklos pavadinime: 6 pareiškėjai peticijos nepasirašė, o pareiškėja R. Cytacka nepateikė jokių dokumentų, suteikiančių jai teisę jiems atstovauti, todėl peticijos dalis 6 pareiškėjų atžvilgiu paskelbta nepriimtina kaip **nesuderinama su Konvencijos nuostatomis *ratione personae* pagrindu**; taip pat Teismas nusprendė, kad pareiškėja R. Cytacka **negali būti laikoma Konvencijos pažeidimo auka**, nes ginčas šioje byloje buvo kilęs tarp dviejų valdžios institucijų, ir teismų sprendimai jai įtakos neturėjo; be to, Teismas pažymėjo, kad **skundas atmestinas ir dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo**, taigi peticija paskelbta nepriimtina vadovaujantis Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalimis.

VYRIAUSYBEI 2012 M. PERDUOTŲ BYLŲ IR BYLŲ, KURIOSE 2012 M. PARENGTOS IR PATEIKTOS VYRIAUSYBĖS PASTABOS, ESMĖ

I. Teismo 2012 m. Vyriausybei perduotų bylų, kuriose 2012 m. parengtos ir pateiktos Vyriausybės pastabos, esmė:

1. Navickas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17280/08)

Teismui pateiktoje peticijoje, nesiremdamas konkrečiais Konvencijos straipsniais, pareiškėjas skundžiasi, kad teismo procesas dėl jo pripažinimo neveiksniu buvo neteisingas ir kad dėl neveiksnumo jis negali įgyvendinti daugelio savo teisių. Jis teigia, kad nieko nežinojo ne tik apie posėdį, kuriame buvo sprendžiama dėl jo neveiksnumo, bet kad jam nebuvo pranešta ir apie jo metu priimtą sprendimą; būdamas neveiksnius jis vėliau negalėjo apskusti tokio sprendimo. Be to, pareiškėjas skundžiasi, kad dėl sprendimo pripažinti jį neveiksniu buvo apribota galimybė pasinaudoti kitomis teisėmis. Teismas, perduodamas bylą Vyriausybei, ar pareiškėjo pripažinimo neveiksniu procese jam buvo užtikrinta Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir ar dėl teismo sprendimo pripažinti pareiškėją neveiksniu nebuvo pažeista Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą.

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. gegužės 2 d.

2. Stankūnaitė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 67068/11)

Remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė į bylos išnagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką) ir 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pareiškėja skundžiasi dėl civilinio proceso dėl jos motinos valdžios apribojimo ir dukters globos trukmės bei besitęsiančių galimybių bendrauti su dukra apribojimų. Pareiškėja taip pat skundžiasi, kad Lietuvos institucijos negrąžina jai dukters. Teismas šioje byloje spęs, ar dėl to, kad Lietuvos institucijos nustatė pareiškėjos dukrai laikinąją globą, buvo apribota pareiškėjos teisė į šeimos gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnio 1 dalį, o jeigu buvo, ar toks ribojimas atitiko įstatymus ir buvo būtinas pagal Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį. Taip pat Teismas vertins, ar Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas dėl to, kad pareiškėjai nebuvo grąžinta jos dukra. Galiausiai Teismas spęs, ar dėl civilinės bylos, kurioje buvo sprendžiama dėl pareiškėjos teisių, nagrinėjimo trukmės nebuvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis.

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. gegužės 31 d., o 2012 m. rugsėjo 20 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjos atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

3. Manic prieš Lietuvą (peticijos Nr. 46600/11)

Pareiškėjas skundžiasi, kad nevykdomas Jungtinės Karalystės teismo sprendimas, kuriuo nustatyta jo ir jo mažamečio sūnaus, gyvenančio su mama Lietuvoje, bendravimo tvarka, ir teigia, kad dėl to pažeidžiama Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta jo teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Teismas pateikė Vyriausybei klausimus dėl galimo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, susijusio su ES valstybių teismų sprendimų pripažinimu ir vykdymu Lietuvoje,

atsižvelgiant į „Briuselis II bis“ reglamentą (2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo).

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 4 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. rugsėjo 17 d., o 2012 m. gruodžio 13 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjo atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

4. *UAB „JGK Statyba“ ir J. Guseļnikovas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 3330/12)

Pareiškėjai skundėsi, kad dviejų civilinių procesų, kurių šalys jie buvo, trukmė buvo nepagrįstai ilga ir ją lėmė valstybės institucijos bei tretieji asmenys, piktnaudžiavę savo procesinėmis teisėmis. Pareiškėjai taip pat teigė, kad dėl ilgai trukusių procesų negalėjo naudotis savo nuosavybe, todėl patyrė nuostolių. Teismas šioje byloje spęs, ar pareiškėjų nurodytų civilinių bylų nagrinėjimo trukmė atitiko kuo trumpiausio laiko reikalavimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą). Taip pat Teismas spęs, ar buvo apribota pareiškėjų teisė netrukdomai naudotis nuosavybe ir ar toks ribojimas buvo būtinas bei proporcingas pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga).

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 2 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. rugsėjo 14 d., o 2012 m. gruodžio 14 d. pateiktos Vyriausybės pastabos dėl pareiškėjų atsikirtimų ir teisingo atlyginimo reikalavimų šioje byloje.

5. *6 bylos dėl proceso trukmės ir veiksmingos vidaus teisinės gynybos priemonės:*

Savickas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 66365/09),
Kryževičius prieš Lietuvą (peticijos Nr. 12845/10),
Vaškeliėnė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29809/10),
Gaidelis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 29813/10),
Pivoriūnas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 30623/10),
Brazys prieš Lietuvą (peticijos Nr. 28367/11).

Pareiškėjai skundžiasi dėl tariamų Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos išnagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką) pažeidimų, tvirtindami, kad administracinių bylų dėl neteisėtai sumažinto ar neišmokėto jų atlyginimo nagrinėjimo trukmė buvo pernelyg ilga. Dalis pareiškėjų taip pat teigia, kad dėl neteisėtai sumažinto ir neišmokėto teisėjo atlyginimo buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis (nuosavybės apsauga). Teismas Vyriausybės klausia, ar teismo procesų trukmė minėtose bylose atitiko Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą kuo trumpiausio laiko reikalavimą, bei ar dėl tariamai per ilgai užsitęsusių bylų nagrinėjimo pareiškėjai turėjo Konvencijos 13 straipsnyje nustatytą veiksmingą vidaus teisinės gynybos priemonę, ir jeigu taip, ar jie tokia priemone pasinaudojo.

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 2 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. spalio 26 d.

6. *9 bylos dėl tariamai pažeistų nuosavybės teisių žemės nuosavybės teisių atkūrimo procese:*

Arlauskas ir Albergas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17978/05),
Paplauskienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 31102/06),
Digrytė Klibavičienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 34911/06),

Romankevič prieš Lietuvą (peticijos Nr. 25747/07),
Pyrantienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 45092/07),
Noreikienė ir Noreika prieš Lietuvą (peticijos Nr. 17285/08),
Tunaitis prieš Lietuvą (peticijos Nr. 42927/08),
Grigaliūnienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 42322/09),
Žilinskienė prieš Lietuvą (peticijos Nr. 57675/09).

Pareiškėjai skundžiasi dėl tariamų Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimų, tvirtindami, kad valstybė neteisėtai ir be tinkamos kompensacijos atėmė jų nuosavybę. Jų teigimu, Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis buvo pažeistas ginant viešąjį interesą iškeltose bylose Lietuvos teismams pripažinus su jais sudarytas valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartis negaliojančiomis, kad būtų užtikrintas buvusių savininkų teisių įgyvendinimas arba panaikinus atitinkamus apskrities viršininko sprendimus atkurti nuosavybės teises ir grąžinus žemę valstybės nuosavybėn. Teismas šioje byloje spęs, ar valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutarčių pripažinimas negaliojančiomis ir atitinkamų sprendimų atkurti nuosavybės teises panaikinimas buvo būtinas ir proporcingas tikslams, numatytiems Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnyje, taip pat ar panaikinus pareiškėjų nuosavybės teises jiems priteista kompensacija atitiko šio straipsnio reikalavimus.

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateiktos 2012 m. lapkričio 23 d.

II. Teismo 2012 m. Vyriausybei perduotų bylą, kuriose rengiamasi pateikti Vyriausybės pastabas 2013 m., esmė:

1. *Praškevičienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27920/08)

Remdamasi Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pareiškėja skundžiasi, kad baudžiamasis procesas dėl jos buvusio sutuoktinio padarytų nusikalstamų veikų (smurtavimo prieš pareiškėją bei mažamečius vaikus) buvo vilkinamas, byla nebuvo išnagrinėta per kuo trumpiausią laiką, todėl suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminai ir jos buvęs sutuoktinis nebuvo nubaustas. Nors pareiškėja peticijoje remiasi Konvencijos 6 straipsniu, Teismas šioje byloje nutarė vertinti, ar buvo užtikrinta tinkama apsauga pagal Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), t. y., ar pareiškėjos patirtas elgesys prilygo kankinimui ar nežmoniškam bei žeminančiam orumą elgesiui, ir jei prilygo, ar valstybė tinkamai įvykdė savo pozityviąją pareigą veiksmingai ištirti pareiškėjos skundus. Jei Teismas nuspręs, kad Konvencijos 3 straipsnis netaikytinas šioje byloje, tuomet vertins, ar nebuvo pažeista pareiškėjos teisė į privataus gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Vyriausybės pastabos anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus pateiktos 2013 m. sausio 17 d.

2. *Bagdonavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 41252/12)

Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas) pareiškėjas skundžiasi dėl suėmimo sąlygų Kauno tardymo izoliatoriuje – perpildytų kamerų ir netinkamos sveikatos priežiūros. Remdamasis Konvencijos 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą) pareiškėjas taip pat tvirtina, kad Lietuvos teismai nepagrįstai vis pratęsia jo suėmimą ir atsisako skirti švelnesnę

kardomąją priemonę, neatsižvelgdami į sunkią jo sveikatos būklę. Atsižvelgdamas į kelis veiksnius – pareiškėjo ligos pobūdį ir eigą, sveikatos priežiūros Laisvės atėmimo vietų ligoninėje kokybę, bendras pareiškėjo suėmimo sąlygas, ypač kamerų perpildymą – Teismas šioje byloje spręs, ar pareiškėjo kalinimo sąlygos prilygsta nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui. Teismas taip pat vertins, ar pareiškėjas panaudojo visas veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones, ir kokių priemonių ėmėsi Kauno tardymo izoliatoriaus administracija, siekdama užtikrinti tinkamas pareiškėjo kalinimo sąlygas ir sveikatos priežiūrą jai pablogėjus.

Vyriausybės pastabas anglų kalba atsakant į 3 Teismo klausimus ruošiamasi pateikti 2013 m. kovo 6 d.

3. *Radiukevičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 44376/06)

Šioje byloje pareiškėją, uždarosios akcinės bendrovės direktorių, dar 2003 m. nacionalinis teismas pripažino kaltu dėl apgaulingo apskaitos tvarkymo. Nustačius, kad pareiškėjas, kuris nuo 1988 m. serga psichikos liga, nusikaltimą padarė nepakaltinamumo būsenos, jam buvo paskirta priverčiamoji medicinos priemonė – stacionarinis stebėjimas psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje. Remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas), pareiškėjas skundžiasi, kad dėl jam duotų stiprių medikamentų jis tapo psichiškai neįgalus. Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą teismą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pareiškėjas taip pat skundžiasi baudžiamojo proceso pažeidimais jo byloje. Atsižvelgdamas į pareiškėjo skundus, Teismas vertins, ar jo gydymas psichiatrijos įstaigose prilygo nežmoniškam ar žeminančiam orumą elgesiui, t. y. Konvencijos 3 straipsnio pažeidimui, ir ar toks laisvės atėmimas atitiko Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalies e punkto reikalavimus. Teismas, atkreipęs dėmesį ir į tai, kad pareiškėjas skundžiasi dėl tariamai pažeistų jo procesinių teisių, ypač kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nenagrinėjo jo kasacinio skundo, o teisinė pagalba nebuvo veiksminga, kartu spręs, ar jam buvo užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Vyriausybės pastabas anglų kalba atsakant į 6 Teismo klausimus ruošiamasi pateikti 2013 m. balandžio 10 d.

4. *Jasas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 60092/12)

Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) ir 17 straipsniu (piktnaudžiavimo teisėmis uždraudimas) pareiškėjas skundžiasi, kad valstybės institucijos atėmė iš jo teisę gyventi kartu su savo vaikais, kurie buvo palikti jų mirusios motinos giminaitės globai. Atsižvelgdamas į peticijoje išdėstytas aplinkybes, Teismas spręs, ar negražinus vaikų jų biologiniam tėvui, nebuvo pažeista jo teisė į šeimos gyvenimą pagal Konvencijos 8 straipsnį ir ar Lietuvos teismai tinkamai įvertino interesų pusiausvyrą šioje byloje.

Vyriausybės pastabas anglų kalba atsakant į 5 Teismo klausimus ruošiamasi pateikti 2013 m. balandžio 11 d.

5. *Paukštis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17467/07)

Remdamasis Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu (nuosavybės apsauga) pareiškėjas skundžiasi, kad valstybė negražina jam tėvo turėtos žemės Vilniaus mieste ir teisingai už ją neatlygina. Teismas šioje byloje vertins, ar buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, atsižvelgdamas į du aspektus: pareiškėjui valstybės pasiūlytą kompensaciją už žemę, kurios neįmanoma grąžinti natūra, ir bendrą nuosavybės teisių atkūrimo proceso trukmę.

Vyriausybės pastabas anglų kalba atsakant į 1 Teismo klausimą ruošiamasi pateikti 2013 m. balandžio 11 d.

6. *Abu Zubaydah prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46454/11)

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu (kankinimų draudimas), 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą), 8 straipsniu (teisė į privataus gyvenimo gerbimą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pareiškėjo atstovai teigia, kad JAV Centrinės žvalgybos valdybos pareigūnai tariamai vykdė slaptą pareiškėjo perdavimą į Lietuvą ir (ar) iš jos bei kalino pareiškėją mūsų valstybėje sąlygomis, kurios prilygo nežmoniškam ir orumą žeminančiam elgesiui. Atsižvelgdamas į pareiškėjo atstovų pateiktus faktus ir skundus Teismas suformulavo klausimus Vyriausybei norėdamas, be kita ko, išsiaiškinti, ar JAV Centrinės žvalgybos valdybos pareigūnai kada nors vykdė slaptą pareiškėjo perdavimą į Lietuvą ir (ar) iš jos, o jeigu pareiškėjas buvo kalinamas Lietuvoje, ar jo kalinimas atitiko „įstatymo nustatytą tvarką“, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 5 straipsnį. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundus pagal Konvencijos 3 straipsnį klausama, ar šioje byloje buvo atliktas veiksmingas ir Konvencijos reikalavimus atitinkantis oficialus tyrimas, Vyriausybės prašoma išsamiai aprašyti tyrimo eigą, priimtus procesinius ir kitus sprendimus. Teismas taip pat klausia, ar pareiškėjas turėjo galimybę Lietuvoje pasinaudoti veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 13 straipsnį, ir ar jis jomis pasinaudojo.

Vyriausybės pastabas anglų kalba atsakant į 6 Teismo klausimus ruošiamasi pateikti 2013 m. balandžio 11 d.

III. Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto 2012 m. Vyriausybei perduotų bylą, kuriose Vyriausybės pastabos parengtos ir pateiktos 2012 m., esmė:

1. *Paksas prieš Lietuvą* (Nr. 2155/2012)

Remdamasis JT Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 straipsnio 1 ir 2 dalimis (teisingas ir nešališkas bylos nagrinėjimas bei nekaltumo prezumpcijos principas), 15 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo) bei 25 straipsnio a, b ir c punktais (teisė ir galimybė be diskriminacijos ir nepagrįstų ribojimų dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus, balsuoti ir būti išrinktam bei reikalavimas, kad kiekvienam piliečiui bendromis lygybės sąlygomis būtų prieinama savo šalies valstybės tarnyba), pareiškėjas skundžiasi dėl įvairių aplinkybių, susijusių su 2004 m. vykusių jo apkaltos procesu Seime ir pašalinimu iš Respublikos Prezidento pareigų, taip pat dėl su jo pašalinimu iš Prezidento pareigų apkaltos proceso tvarka susijusių padarinių, t. y. dėl apkaltos proceso tvarka jam pritaikytos konstitucinės sankcijos, kurios turinį sudaro ir asmens, šiurkščiai pažeidusio Konstituciją, sulaužiusio priesaiką, pašalinimas iš užimamų pareigų, ir iš to išplaukiantis draudimas tokiam asmeniui ateityje užimti tokias Konstitucijoje numatytas pareigas, kurias asmuo gali pradėti eiti tik po to, kai duoda Konstitucijoje numatytą priesaiką.

Vyriausybės pastabos dėl bylos priimtinumą buvo pateiktos 2012 m. rugsėjo 21 d., o dėl esmės – 2012 m. gruodžio 5 d.

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO BYLŲ PRIEŠ LIETUVĄ 2012 M. STATISTIKA

I. PERDUOTOS BYLOS

Teismas perdavė 25 peticijas:

1. *Navickas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17280/08),
2. *Stankūnaitė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 67068/11),
3. *Manic prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46600/11),
4. *JGK Statyba ir Guselnikovas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 3330/12),
5. *Savickas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 66365/09),
6. *Kryževičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 12845/10),
7. *Vaškeliėnė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29809/10),
8. *Gaidelis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29813/10),
9. *Pivoriūnas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 30623/10),
10. *Brazys prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 28367/11),
11. *Arlauskas ir Albergas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17978/05),
12. *Paplauskienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 31102/06),
13. *Digrytė Klibavičienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 34911/06),
14. *Romankevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25747/07),
15. *Pyrantienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 45092/07),
16. *Noreikienė ir Noreika prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17285/08),
17. *Tunaitis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42927/08),
18. *Grigaliūnienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42322/09),
19. *Žilinskienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 57675/09),
20. *Praškevičienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27920/08),
21. *Bagdonavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 41252/12);
22. *Radiukevičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 44376/06);
23. *Jasas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 60092/12);
24. *Paukštis prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 17467/07).
25. *Abu Zubaydah prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46454/11).

II. NEPRIIMTINOS PETICIJOS

Teismas 3 bylose priėmė nutarimus, kuriais pripažino peticijas nepriimtinas (išskyrus vieno teisėjo priimtus nutarimus):

1. *Lechouritou ir kiti prieš Vokietiją ir kitas 26 Europos Sąjungos valstybes* (peticijos Nr. 37937/07), 2012 m. balandžio 3 d. nutarimas,
2. *Cytacka ir kiti prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 53788/08), 2012 m. liepos 10 d. nutarimas,
3. *Jonika prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25991/05), 2011 m. lapkričio 20 d. nutarimas.

III. BYLOS, KURIOSE NUSTATYTAS BENT VIENAS KONVENCIJOS PAŽEIDIMAS

7 bylose nagrinėjimas baigtas Teismo sprendimais, kuriais pripažinta, kad Lietuva pažeidė pareiškėjų teises ir laisves:

1. *Česnulevičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13462/06), 2012 m. sausio 10 d. sprendimas,
2. *Butkevičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 23369/06), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas,
3. *D.D. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13469/06), 2012 m. vasario 14 d. sprendimas,
4. *Esertas prieš Lietuvą* (peticijos Nr.50208/06), 2012 m. gegužės 31 d. sprendimas,
5. *Drakšas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 36662/04), 2012 m. liepos 31 d. sprendimas,
6. *Kasperovičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 54872/08), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas,
7. *Venskutė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 10645/08), 2012 gruodžio 11 d. sprendimas.

IV. BYLOS, KURIOSE NENUSTATYTAS NĖ VIENAS KONVENCIJOS PAŽEIDIMAS

4 bylose nagrinėjimas baigtas teismo sprendimais, kuriais pripažinta, kad Lietuva nepažeidė pareiškėjo teisių ir laisvių:

1. *Varapnickaitė-Mažyliienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 20376/05), 2012 m. sausio 17 d. sprendimas,
2. *Silickienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 20496/02), 2012 m. balandžio 10 d. sprendimas,
3. *Liuiza prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 13472/06), 2012 m. liepos 31 d. sprendimas,
4. *Dachnevič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 41338/06), 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimas,
5. *Tautkus prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 29474/09), 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimas.